



LAUREA
AMMATTIKORKEAKOULU

Uuden edellä

Käänteisen arvonlisäveron merkitys harmaan talouden torjuntakeinona rakennusalalla

Vainio, Tuuli
Väisänen, Anniina

2011 Laurea Kerava

Laurea-ammattikorkeakoulu
Laurea Kerava

Käänteisen arvonlisäveron merkitys harmaan talouden torjuntakeinona rakennusalalla

Tuuli Vainio, Anniina Väisänen
Liiketalouden koulutusohjelma
Opinnäytetyö
Kesäkuu, 2011

Tuuli Vainio, Anniina Väisänen

Käänteisen arvonlisäveron merkitys harmaan talouden torjuntakeinona rakennusosalalla

Vuosi 2011 Sivumäärä 54

Käännetty arvonlisäverovelvollisuus tuli voimaan rakennusosalalla 1. huhtikuuta 2011. Sitä käytetään rakennusalan yritysten väliseen palvelukauppaan. Uudistuksella haetaan muutosta alalla vallitsevaan harmaaseen talouteen.

Opinnäytetyön tarkoitus oli tutkia käännetyn arvonlisäverovelvollisuuden merkitystä harmaan talouden torjuntakeinona rakennusosalalla Suomessa. Tavoitteena oli selvittää, minkälaisia muutoksia uudistus tuo alalle ja miten yritykset suhtautuvat niihin. Työssä haluttiin myös punnita käänteisen menettelyn tuomia etuja ja huonoja puolia.

Tutkimusmetodinamme käytimme kvalitatiivista tutkimusta. Työhön haastateltiin kahden rakennusalan yrityksen edustajia ja sen lisäksi kerättiin aineistoa avoimen kyselylomakkeen avulla. Ajankohtaista kirjallisuutta ei aiheesta juuri löytynyt, sillä muutos tuli vasta voimaan. Mediasta löydettiin paljon etujärjestöjen ja suurten yritysten mielipiteitä uudistuksesta. Lisätietoja verotuksesta saimme soittamalla Verohallinnon puhelinpalveluun.

Tutkimuksestamme selvisi, että erityisesti pienet yritykset suhtautuivat positiivisesti uudistukseen, kun taas suuret yritykset ja etujärjestöt kritisoivat uutta menettelyä. Myönteisinä vaikutuksina pidettiin muun muassa kilpailutilanteen paranemista sekä valtion verotulojen lisääntymistä. Negatiivisina puolina pidettiin hallinnollisten kulujen nousua ja palvelukäsitteen tulkintaongelmia.

Asiasanat: käännetty arvonlisävero, harmaa talous, rakennusala

Tuuli Vainio, Anniina Väisänen

Significance of the reverse value added taxation in grey economy's prevention

Year	2011	Pages	54
------	------	-------	----

The reverse value added taxation (VAT) was introduced at the construction industry on the first of April 2011. It is used between companies of their service trade. A change to the grey economy is being searched with this tax reform.

The purpose of this thesis was to research the significance of the reverse value added taxation to reduce the grey economy at construction industry in Finland. The goal was to find out what kind of changes this tax reform causes to the branch and what the companies think of them. In the thesis it is also considered what advantages and disadvantages this reverse value added taxation brings.

This thesis was executed as a qualitative research. For the thesis two representatives of two different construction companies were interviewed. Also an e-survey was made. There was no literature about this topic, but a lot of information from the media was available. More details were received about taxation by making a phone call to the Finnish Tax Administration.

This thesis shows that the small construction companies had a positive reaction to the reverse value added taxation while large companies criticized it. Improving the competition situation and increasing governments incomes were seen as a positive impact. The rise of administrative expenses and rendition problems of the concept of service were seen as negative impacts.

Keywords: reverse value added tax, construction industry, grey economy

Sisällys

1	Johdanto	6
1.1	Aiheen rajaus	6
1.2	Tavoitteet	7
1.3	Laadullinen tutkimus	7
1.4	Aineiston kerääminen	8
1.5	Työn rakenne	8
2	Arvonlisävero	9
2.1	Arvonlisäveron perusperiaate	9
2.2	Verovelvollisuus	9
2.3	Käänteinen arvonlisäverovelvollisuus	10
3	Rakennusala Suomessa	10
3.1	Rakennusalan ongelmat	12
3.2	Rakennusalan arvonlisäverot	13
3.3	Rakennusalan tulevaisuus	13
3.4	Harmaa talous	14
3.5	Rakennusalan harmaa talous	15
4	Käännetty arvonlisävero rakennusalalla	16
4.1	Aiemmat toimet alalla	17
4.2	Käänteinen arvonlisäverotus muissa maissa	18
4.3	Lain valmistelu	20
4.4	Periaatteet ja tavoitteet	21
4.5	Käänteisellä arvonlisäverolla laskuttaminen	23
4.6	Käänteisen arvonlisäveron kirjaaminen	24
4.7	Kausiveroilmoitus	26
4.8	Verohallinnon tiedotus	28
5	Yritysten vastaukset	29
5.1	Saavutetut edut	30
5.2	Soveltuvuus	31
5.3	Hyödyt	32
5.4	Haitat	33
5.5	Pohdinnat	35
6	Muita harmaan talouden torjuntakeinoja	36
7	Yhteenveto	38
	Kuvat	45
	Liitteet	46

1 Johdanto

Rakennusalaa on ruodittu mediassa paljon huonon maineensa takia. Harmaa talous hallitsee rakennusalaa, mikä ilmenee arvonlisäverojen maksamatta jättämisinä, pimeänä työvoimana, kuittikauppana ja lyhyen elinkaaren yrityksinä. Näiden summana on rakennusalan töiden laatu heikentynyt ja alaa kohtaan vallitsee suoranainen epäluottamus.

Suomessa aloitettiin taistelu rakennusalan harmaata taloutta vastaan jo 1990-luvun lama-vuosien aikana. Alalle on säädetty monia säädöksiä ja lakeja torjumaan epäkohtia, mutta täydellistä ratkaisua ei ole löydetty. Uusimpana lakina 1.4.2011 rakennusalalle tuli voimaan käännetty arvonlisäverovelvollisuus. Käänteisen menettelyn perusidea on, että ostaja tilittää rakennuspalvelun arvonlisäveron myyjän sijasta. Tästä ajankohtaisesta aiheesta saimme idean opinnäytetyöhömmme.

Tutkimusosuuden toteutimme loppusyksystä vuonna 2010. Lähetimme yrityksille sähköpostitse avoimen kyselylomakkeen käännetystä arvonlisäverosta ja lisäksi kävimme haastattelemassa kahta yritystä. Yritykset eivät olleet vielä täysin perehtyneet uudistuksen aiheuttamiin käytännön toimenpiteisiin, koska Verohallinto ei ollut julkaissut ohjeistustaan aiheesta. Ohjeistus julkaistiin internetsivuilla vasta maaliskuun loppupuolella. Saimme kuitenkin yrityksiltä arvokasta tietoa ja näkökulmia käännetystä arvonlisäverovelvollisuudesta.

1.1 Aiheen rajaus

Työmme käsittelee rakennusalaa ja arvonlisäverotusta. Emme ole kumpikaan perehtyneet aiemmin rakennusalaan, mutta mielestämme se on oiva lähtökohta puolueettomaan tutkimukseen. Olemme pyrkineet tarkastelemaan käännettyä arvonlisäverovelvollisuutta lainsäädännön ja median näkökulmista. Tutkimukseemme tuo käytännönläheisiä näkökulmia neljän rakennusalan työntekijöiden ajatukset ja mietteet uudistuksesta.

Tutkimuksessamme käsittelemme käänteistä arvonlisäverovelvollisuutta rakennusalalla. Jätimme työn ulkopuolelle Euroopan unionin väliset yhteisömyynnit, vaikka niihinkin sovelletaan käänteistä arvonlisäverotusta. Koimme tämän ratkaisun parhaaksi, koska halusimme keskittyä rakennusalalle tulevaan muutokseen.

1.2 Tavoitteet

Tavoitteenamme on tutkia käännetyin arvonlisäverovelvollisuuden sopivuutta rakennusalalle. Halusimme punnita käännetyin menettelyin hyvät ja huonot puolet. Erityisesti meitä kiinnosti selvittää yrittäjien suhtautumista tulevaan uudistukseen ja mitä käytännön toimenpiteitä uudistus tulee aiheuttamaan.

Tavoitteemme työssämme on löytää vastaukset seuraaviin kysymyksiin:

- Mitä vaikutuksia käänteisellä arvonlisäverolla tulee olemaan rakennusalalla?
- Mikä merkitys käänteisellä arvonlisäverovelvollisuudella on harmaan talouden torjuntakeinona?
- Mitä muutoksia uudistus tuo yrityksille?

1.3 Laadullinen tutkimus

Laadullinen tutkimus on menetelmäsuuntaus, jossa pyritään ymmärtämään tutkittavan ilmiön laatua, ominaisuuksia ja merkityksiä. Laadullisesta tutkimuksesta käytetään myös nimeä kvalitatiivinen tutkimus. Tutkimustapa ja tutkimusote ovat laadullisessa menetelmässä hyvin käytännönläheisiä ja siksi koimme sen sopivan parhaiten tutkimukseemme. Pyrimme näin ollen tässä opinnäytetyössämme tutkimaan ilmiön, tässä tapauksessa käänteisen arvonlisäverovelvollisuuden vaikutuksia ja merkityksiä rakennusalalla. (Jyväskylän yliopisto 2011.)

Kvalitatiivisessa eli laadullisessa tutkimuksessa tutkimusongelma voi olla monimuotoinen ja se saattaa muuttua tutkimuksen edetessä. Laadullisessa tutkimuksessa ei ole vain yhtä ja ainoa oikeaa vastausta, vaan todellisuudessa tutkimukseen voi löytyä useita oikeita vastauksia riippuen mistä suunnasta ja kuka ongelmaa katsoo. Laadulliselle tutkimukselle ominaista on hypoteesittomuus, ei oleteta mitään, vaan katsotaan mitä tapahtuu. Laadullisessa tutkimuksessa teoria on mukana kahdella tavalla; se auttaa tekemään tutkimusta, sekä sitä yritetään kehittää, tai jopa luoda uutta tutkimuksen avulla. (KvaliMOTV 2011.)

Kvalitatiivinen tutkimus pyrkii tuottamaan erilaisia näkemyksiä, mielipiteitä ja esimerkkejä. Laadullisessa tutkimuksessa tulosten ei kuulu olla yleistettävissä, vaan yritetään ymmärtää kohdetta tai ongelmaa mahdollisimman syvällisesti. Tutkijan rooli on laadullisessa tutkimuksessa melko suuri, sillä hän saattaa vaikuttaa tiedollaan ja kokemuksellaan tutkimuksen tuloksiin. Tämän takia on melko todennäköistä, että toisen tutkijan tutkimana tutkimuksesta voitaisiin saada hieman erilaisia tuloksia. (KvaliMOTV 2011.)

Tapaustutkimus tutkii jotakin tiettyä kohdetta, tapausta tai tapausten joukkoa, tilannetta tai tapahtumaa. Tätä voitaisiin kutsua myös case-tutkimukseksi. Tapaustutkimuksessa tavoitteena on oppia ymmärtämään tiettyä ilmiötä mahdollisimman syvällisesti ottaen huomioon siihen liittyvän kontekstin. (KvaliMOTV 2011.)

Käytettäessä tiedonkeruun menetelmänä haastatteluita kannattaa miettiä erilaisia vastaustekniikoita. Kysymyksiin voi vastata joko kyllä tai ei, valita parhaiten kuvaava vastausvaihtoehto tai ehkä paras vaihtoehto laadulliselle haastattelututkimukselle on avoimet kysymykset, joihin vastaaja saa vastata omin sanoin, eikä väärää vastausta ole. (KvaliMOTV 2011.) Käytimme haastatteluiden alussa pientä kysymysrunkoa, jonka jälkeen seurasi vapaamuotoista keskustelua aiheesta. Huomasimme, että vapaamuotoisen keskustelun avulla saimme paljon käytännönläheistä näkökulmaa tutkimukseemme.

1.4 Aineiston kerääminen

Teoriaosuuden tiedonkeruun tapahtui pääasiassa internet julkaisuista, koska suoranaista aiheeseemme liittyvää kirjallisuutta ei ollut. Löysimme yhden pro gradun aiheesta vuodelta 2009 ja lisäksi aiheesta julkaistiin opinnäytetyö vuoden 2011 alussa. Keskitimme tutkimuksemme pieniin rakennusalan yrityksiin, koska harmaan talouden ilmiö on suurinta pienten yritysten keskuudessa.

Halusimme tuoda esille vertailun vuoksi myös suuremman yrityksen näkökulmaa käsiteltävästä aiheesta. Emme keskittyneet haastattelemaan suuria yrityksiä, koska heidän mielipiteet käännetystä verovelvollisuudesta näkyvät jo vahvasti mediassa. Tutkimusosion aineiston keruun toteutimme haastattelujen ja avoimien kyselylomakkeiden avulla.

1.5 Työn rakenne

Työn alussa käsittelemme arvonlisäverotusta ja rakennusalaan yleisellä tasolla. Työn keskiosa keskittyy pohtimaan tutkimusongelmiamme, jota seuraa haastatteluosion tulokset. Näiden osioiden jälkeen kokosimme aiheen hyvät huonot puolet ja näitä seuraa pohdinnat. Tutkimusta tehdessämme törmäsimme muutamiin kehitysehdotuksiin rakennusosalalle, jotka esittelemme työmme loppupuolella. Lopussa seuraa yhteenveto koko tutkimuksestamme.

Työnjakona toimivat aluksi ilmiön vastakohtat, jotka olivat muun muassa hyvät ja huonot puolet, vastustajat ja kannattajat sekä Verohallinto ja yrittäjät. Huomasimme kuitenkin pian, että yhteistyöllä syntyi paremmin ideoita ja tulosta. Yhdessä keskustelemalla löysimme monipuolisemmin näkökantoja.

2 Arvonlisävero

Arvonlisävero on maailman yleisin kulutusvero ja se on voimassa yli 140 maassa. Arvonlisävero on voimassa lähes kaikissa OECD-maissa. OECD (Organization for Economical Cooperation and Development) on taloudellisen yhteistyön ja kehityksen järjestö. OECD-maiden lisäksi arvonlisävero on käytössä myös muun muassa Kiinassa, Intiassa, Venäjällä ja Brasiliassa. Ainoa OECD-maa, jossa arvonlisävero ei ole käytössä, on Yhdysvallat. Suomessa arvonlisäverolaki tuli voimaan 1.6.1994 ja samalla lakkautettiin ennen käytössä ollut liikevaihtovero. (Veronmaksajat 2010.)

Suomessa arvonlisäverotus on Euroopan unionin korkeimpia. EU:n keskimääräinen verokanta vuonna 2009 oli 19,78 prosenttia, kun samaan aikaan se oli Suomessa 22 prosenttia. Vuonna 2009 arvonlisäveroista tuli 15 miljardia euroa tuloja Suomen valtiolle. (Veronmaksajat 2010.)

2.1 Arvonlisäveron peruseriaate

Suomen yleinen verokanta on 23 %, mutta joidenkin tuotteiden verokanta on alennettu. Esimerkiksi kirjojen, lääkkeiden, televisiolupien, elokuvanäytöksien, henkilökuljetuksien, majoi- tus-, liikunta- ja kulttuuripalveluiden verokanta on yhdeksän prosenttia ja elintarvikkeiden sekä rehujen 13 %. Kotiin tilattujen sanoma- ja aikakauslehtien veroprosentti on nolla. (Verohallinto 2010.)

Arvonlisävero lisätään tuotteen tai palvelun verottomaan hintaan. Esimerkiksi jos palvelun veroton hinta on 1000 € ja käytössä oleva verokanta on 23 %, niin veron osuus lasketaan seuraavasti: $1000 \text{ €} \times 23 / 100 = 230 \text{ €}$. Veron osuudeksi tulee näin 230 €. Myyntihinta lasketaan lisäämällä verottomaan hintaan veron määrä: veroton hinta 1000 € + veron määrä 230 €, jolloin myyntihinnaksi muodostuu 1230 €. Myyjä saa ostajalta palvelusta 1230 euroa, josta se tilittää 230 euroa arvonlisäveroa valtiolle. Liiketoimintaa varten tehdyistä ostoista saadaan vähentää arvonlisäverot. (Arkhimedes 2010.)

2.2 Verovelvollisuus

Suomessa on velvollisuus ilmoittautua arvonlisäverovelvolliseksi, jos harjoittaa liiketoimintansa tavaroiden tai palveluiden myyntiä tai vuokrausta. Arvonlisäverovelvolliseksi hakeudutaan jo ennen toiminnan aloittamista lomakkeella, jonka verohallinto hyväksyy. Sen jälkeen yritys saa ALV-numeron, eli arvonlisäverotunnisteen. Arvonlisäverotunniste on yleisesti käytössä Euroopan Unionin alueella, mutta sen muoto vaihtelee maittain. Arvonlisäverotunnisteen avulla voi varmistua kauppakumppaninsa arvonlisäverovelvollisuudesta. Myyjä voi myös tarkistaa ostajan antaman tunnisteen oikeellisuuden ja voimassaolon Euroopan Unionin kau-

pan alv-numerotarkistuspalvelun numerosta tai Verotus ja Tulliliiton internetsivuilta. (Verohallinto 2009.)

Myyjä tilittää arvonlisäverot kuukausittain. Kuluvan kuukauden arvonlisäverojen maksupäivä on 12. päivä sitä seuraavaa kuuta. Esimerkiksi tammikuun arvonlisäverot maksetaan 12. maaliskuuta mennessä, helmikuun arvonlisäverot 12. huhtikuuta mennessä ja niin edelleen. (Verohallinto 2011.)

Arvonlisäverovelvolliseksi ei tarvitse ilmoittautua, jos liiketoiminta on vähäistä, eli liikevaihto on alle 8 500 euroa tilikaudessa. Halutessaan yritys voi kuitenkin ilmoittautua verovelvolliseksi rekisteriin, vaikka liikevaihto jäisi alle 8 500 euron tilikaudessa. Yleishyödyllisten yhteisöjen ja uskonnollisten yhdyskuntien sekä julkisyhteisöjen toiminta on vapautettu arvonlisäverovelvollisuudesta. (Arvonlisäverolaki 1993.)

2.3 Käänteinen arvonlisäverovelvollisuus

Käänteinen arvonlisäverovelvollisuus tarkoittaa sitä, että ostaja tilittää arvonlisäverot valtiolle. Tavallisesti arvonlisäveron tilittäminen on myyjän vastuulla. Euroopan unionin maiden välisessä kaupassa käytetään myös käänteistä menettelyä, jolloin siis ostaja on vastuussa arvonlisäveroista. (Verohallinto 2010.)

Käännettyä verovelvollisuutta käytetään silloin, kun ostetaan ulkomaalaiselta liiketoiminnan harjoittajalta, jolla ei ole kiinteää kotipaikkaa Suomessa, eikä hän ole hakeutunut arvonlisäverovelvolliseksi Suomessa. Käännettyä verovelvollisuutta ei käytetä silloin, jos ulkomaa-lainen liiketoiminnan harjoittaja on ilmoittautunut arvonlisäverovelvolliseksi Suomessa. (Verohallinto 2010.)

3 Rakennusala Suomessa

Rakennusalan tuotannon arvo Suomessa oli vajaat 30 miljardia euroa vuonna 2008. Rakennusala koostuu kahdesta päätoimialasta: talojen rakentamisesta ja maa- ja vesirakentamisesta. Talojen rakentaminen oli koko rakennustuotannosta noin 82 prosenttia eli 24,1 miljardia euroa. Talojen rakentaminen voidaan jakaa kahteen eri osa-alueeseen: uudisrakentamiseen, jonka osuus oli 14,7 miljardia euroa ja korjausrakentamiseen, jonka osuus oli 9,4 miljardia euroa. Maa- ja vesirakentaminen voidaan myös jakaa kahteen osa-alueeseen, ne ovat perusinfrastruktuurien rakentaminen, (tiet, sillat, tunnelit, autotiet) jonka arvo oli neljä miljardia euroa ja maa- ja vesirakennelmien kunnossapito, jonka arvo oli 1,5 miljardia euroa. Yhteensä maa- ja vesirakentamisen tuotannon arvo oli 5,5 miljardia euroa vuonna 2008. Näiden kahden päätoimialan lisäksi puhutaan myös erikoisrakentamisesta. (Eduskunta 2010.) Erikoisrakenta-

misen termiä alettiin käyttää vasta vuonna 2008 ja se kattaa muun muassa rakennusasetami- seen liittyvät työt (Lith 2010, 7). Vuonna 2009 rakennusalalla meni huomattavasti huonom- min, sillä rakennustuotannon arvo pieneni noin 13 % ja oli vain 25,8 miljardia euroa. Summa jakaantui talonrakentamiseen 20,4 miljardia euroa sekä maa- ja vesirakentamiseen 5,4 mil- jardia euroa. (Rakennusteollisuus 2011.)

Rakennusyriyten lukumäärä on noussut tasaisesti vuodesta 1995. Vuonna 2009 toimi noin 61 000 rakennusalanyritystä (Keskusrikospoliisi 2010, 8). Ala on huomattavan yrittäjöpitoista ja pieniä yrityksiä perustetaan paljon. Tämän takia rakennusalalla on niin sanottuja riskiyri- tyksiä enemmän kuin muilla toimialoilla. (Lith 14, 2010) Suomen suurimmat rakennusliikeyri- tykset vuonna 2010 olivat YIT Oyj, Skanska Oy, Lemminkäinen Oyj ja NCC Suomi Oy. (Raken- nuslehti 2009.)

Rakennusalan työntekijöiden lukumäärä on elänyt suhdanteiden mukaan. Nousukausina työn- tekijöiden lukumäärä on luonnollisesti lisääntynyt ja laskusuhdanteiden aikana vähentynyt. Vuonna 2006 alalla työvoimaa oli 162 000 henkilöä, seuraavana vuonna 174 000 henkilöä ja vuonna 2008 ala työllisti jo 184 000 henkilöä, joka vastasi silloin noin seitsemää prosenttia Suomen sen hetkisistä työikäisistä. Vuonna 2009 rakennustyöläisten lukumäärä putosi 160 000 henkilöön ja vuonna 2010 luku putosi edelleen 150 000 henkeen. Työntekijöiden lukumäärän väheneminen alalla johtui yksinkertaisesti talouskriisistä. Vuonna 2007 koettu rakentamisen suhdannehuippu auttoi alaa jaksamaan vielä vuoden 2008, mutta taantuma alkoi painaa heti seuraavana vuonna 2009 myös työllisyyteen. (Rakennuslehti 2010.)

Vuonna 2009 rakennusalan yrityksistä 754 ajautui konkurssiin, joka oli reilut 100 konkurssia enemmän, kuin edellisenä vuonna. (Keskusrikospoliisi 2010, 8-9.) Yhteensä koko Suomessa konkurssseja laitettiin tuolloin vireille 3 275, mutta rakennusalalla tehtiin selvästi eniten kon- kurssseja muihin aloihin verrattuna. Esimerkiksi kaupan alalla tehtiin samana vuonna 570 kon- kurssia. (Rakennuslehti 2009.)

Rakennusalan projekteissa suurin osa pääurakoitsijoista on pitkään toimineita suuria tai kes- kisuuria yrityksiä, jotka ovat vakavaraisia sekä hyvämaineisia. Yleensä suurissa urakoissa toi- mii suuret yritykset pääurakoitsijoina. Isoissa projekteissa myös aliurakoitsijat ovat suuria ja vasta näiden aliurakoitsijat pienempiä yrityksiä. Yritys luokitellaan suureksi, jos sen liikevaihto on yli 50 miljoonaa euroa vuodessa tai sillä on yli 150 työntekijää. Yritys on pieni, jos liike- vaihto on alle 3-5 miljoonaa euroa vuodessa tai työntekijöiden lukumäärä on alle 20. Suomes- sa suuria tai keskisuuria talonrakentajayrityksiä on paljon vähemmän suhteessa pieniin, pieniä yrityksiä on noin 15 000 kappaletta, kun taas suuria tai keskisuuria vain noin 200 kappaletta. Rakennusteollisuus arvioi, että jopa 50 prosenttia talonrakennuksen kokonaisliikevaihdosta tulee 20-30 suurelta yritykseltä. (HE 41/ 2010.)

Tutkija Mari Kiuru tutkimustoimisto Euro RSCG Consultingilta tutki kiinteistö- ja rakennusalan mainetta vuonna 2007. Tutkimuksen tuloksena alalle saatiin kouluarvosanaksi seitsemän. Arvosana oli itse tutkijan mielestä huono, mutta parempi kuin olisi voinut kuvitellakaan. Tutkimuksen vastauksista kävi ilmi, että negatiiviseen maineeseen vaikuttivat kaksi päätekijää, jotka olivat vastaajien mielestä kalliit hinnat ja sitä vastaan saatu heikko laatu. Johtopäätöksenä Kiuru totesi, että alalta puuttuu vahva johtajuus ja niin sanotut alan kasvot. Kiurun mielestä paljon on vielä tehtävää rakennusalan maineen kehittämiseksi. (Tekniikka & Talous 2007.)

3.1 Rakennusalan ongelmat

Suomessa rakennusalalla tehdään paljon urakkamuotoista työtä, jolloin suuriksi ongelmiksi muodostuvat aikataulu ja hintakilpailu. Rakennusalalle ominaista on aliurakointi, koska alan tuotantotoiminta erikoistuu jatkuvasti ja uusia erikoisosajia tarvitaan. Laaja-alainen aliurakointi saattaa kuitenkin hidastaa työtä rakennustyömaalla, kun jokaiselle työlle on oma urakoitsijansa, jolloin rakennusprojektista tulee katkonainen työkokonaisuus. (Tilastokeskus 2004.) Lith (2010, 2) kirjaa alalle ominaisen runsaan aliurakoinnin osasyiksi pääurakoitsijan haluttomuuden palkata työvoimakustannusten takia omaa kallista väkeään, koska aliurakoitsijat voivat tehdä sen halvemmalla. Pitkien urakointiketjujen ongelma on se, ettei pääurakoitsija edes välttämättä tiedä, kuka urakoi ketjun loppupäässä. Tämä tosiasia lisää veronkierron mahdollisuutta ja johtaa suoranaisiin verovalvonnallisiin ongelmiin, koska pitkiä urakointiketjuja on mahdotonta kontrolloida.

Rakennusliitto RT:n jäsenliitto, Pintaurakoitsijat ry on huolestunut maalaustöiden aliurakointien kilpailunkiristymisestä varsinkin Etelä-Suomessa. Markkinoilla ei pystytä enää kilpailemaan ulkomaalaisten toimijoiden hintojen kanssa. Pintaurakoitsija ry:n toimitusjohtaja Juha Helmijoki valittelee, että tilaajille hinta on nykyisin se päävalintakriteeri ostamisessa. Halvalla hinnalla ei välttämättä saa laatua ja ammattitaitoa, Helmijoki kuittaa. Aliurakoinnin saralla on vahvaa kilpailua töistä ja jos aliurakoitsija saa työn, niin harvemmin uskalletaan reklamoida työmaalla mahdollisesti esiintyvistä huonoista olosuhteista. Helmijoki esitti osuvan kommentin alan aliurakointiyrittäjien puolesta. (Kauppalehti 2011.)

Helsinkiläinen rakennusyrittäjä kertoi Helsingin Sanomille esimerkin huonosta kilpailutilanteesta Etelä-Suomessa. Hänen yrityksensä ei yksinkertaisesti pysty kilpailemaan ulkomaalaisten yritysten hintojen kanssa. Erästä urakasta hänen yritys olisi laskuttanut rehellisellä toiminnallaan 100 000 euroa, mutta ulkomaalainen toimija tarjoutui tekemään saman urakan 40 prosenttia halvemmalla, eli vain 60 000 euron hintaan. Myöhemmin tämä helsinkiläinen yritys kutsuttiin apuun korjaamaan ulkomaisen yrityksen jälkiä. Urakan loppuhinnaksi tuli kaikkien

menojen jälkeen 130 000 euroa ja samalla aikataulu venyi yli viisi kuukautta. Tästä voidaan huomata, ettei alun perin halpa hinta takaa hyvää laatua. (Savolainen 2010.)

Yleinen ongelma rakennusalalla ovat yhden tilikauden yritykset, toisin sanoen lyhyen elinkaarisen yritykset, joita jopa sama yrittäjä saattaa perustaa jatkuvasti ja jättää aiempien yritystensä arvonnisäverovelat kuittaamatta. Tilannetta ei huomata heti, koska yritykset saattavat olla tunnollisesti ennakkoperintärekisterissä voimassaolon päättymiseen asti, eivätkä samalla tee näkyviä maksuhäiriöitä. Tämä hoitunee maksamalla aluksi palkkoja, mutta loput kuiteista voikin olla tekaistuja tai perusteettomia laskuja. (Verohallituksen työryhmä 2006.) Tällaiseen toimintaan on jo kauan kaivattu ratkaisua ja käänteinen verotus saattaisi olla ratkaisu ongelmaan.

3.2 Rakennusalan arvonnisäverot

Rakennusalalla jätettiin maksamatta 148 miljoonaa euroa arvonnisäveroja vuonna 2008 (HE 41/2010). Tämä summa on noin kahdeksan prosenttia ilmoitetuista vuotuisista verotuloista Suomessa. Arvonnisäverot kyllä yleensä ilmoitetaan rakennusalalla, ettei tehtäisi suoranaista veropetosta, mutta itse tilitys jää usein tekemättä. (Lith 2010, 50). Suuria ongelmia rakennusalalla ovat myös väärät ja tekaistut kuitit, jolloin päästään hyödyntämään aiheettomia arvonnisäverovähennyksiä. (HE 41/2010.)

Verohallinnon työryhmän selvityksen mukaan rakennusalalla yhtiömuoto ei vaikuta verojen maksamatta jättämiseen, sen sijaan yrityksen koko oli ratkaisevassa asemassa verojenkiertossa. Raportista selvisi, että suhteellisesti pienillä yrityksillä oli enemmän arvonnisäverojäämiä, kuin suurilla yrityksillä (Verohallituksen työryhmä 2006, 4). Tilastokeskuksen tutkimus myös vahvistaa, että arvonnisäverojen maksamatta jättäminen on yleisintä alle kymmenen työntekijän yrityksissä (Tilastokeskus 2004). Pienten yritysten on tosin helpompi kiertää veroja, koska suuria yrityksiä tarkkaillaan enemmän, jolloin verojen kiertäminen on hankalampaa.

Helppointa rakennusalalla arvonnisäverojen laiminlyönti on pienten talojen rakentamisessa ja korjaustöissä. Varsinkin yksityishenkilöiden omakotitalojen kunnostamisessa on helppoa luisata arvonnisäveroista, sillä yksityishenkilö ei ole velvollinen pitämään kirjanpitoa tai tilittämään arvonnisäveroja valtiolle. Lith väittää myös yleisen ilmapiirin sallivan niin sanotun kuumourakoinnin tämän tyyppisissä tapauksissa. (Lith 2010, 2-35.)

3.3 Rakennusalan tulevaisuus

Tulevaisuudessa rakennusalalla riittää töitä, sillä eläkkeelle jää 45 prosenttia tämän hetkisisistä työntekijöistä vuoden 2020 loppuun mennessä (Rakennusteollisuus 2009). Rakennusala tar-

vitsisi 5000 uutta työntekijää vuodessa, mutta tulijoita alalle on ollut vain 4000, minkä takia ala tarvitsee kipeästi ulkomaalaista työvoimaa jatkossakin (Kauppalehti 2011).

Tilastokeskuksen mukaan talonrakentaminen näyttäisi olevan eniten kasvussa rakennusalan kolmesta päätoimialasta. Alat ovat kuitenkin tiiviisti yhteydessä toisiinsa, jolloin kasvava talonrakentaminen tuo tietysti lisää töitä esimerkiksi maa- ja vesirakennus yrityksille (Tilastokeskus 2010.) Puhutaan koko rakennusalan elpymisestä tulevana vuosina, mutta tähän voi ottaa kantaa vasta sen jälkeen, kun tulevien vuosien lukuja voi verrata tämän hetkisiin. Tulevaisuuden haasteen rakennusalalle tuo käännetty arvonlisäverovelvollisuus. Nähtäväksi jää, miten hyvin se sopii alalle. Alan harmaata taloutta ei yksinomaan käännetyllä arvonlisäverovelvollisuudella poisteta, joten lisätoimia rakennusalalla jäädään odottamaan.

3.4 Harmaa talous

Harmaalla taloudella tarkoitetaan tilannetta, jossa jätetään maksamatta lainmukaisia veroja, kuten arvonlisäveroa tai ennakonpidätys-, sosiaaliturva- ja eläkemaksuja. Harmaasta taloudesta on erityisesti haittaa rakennus-, ravintola- ja kuljetuspalvelualoilla. Harmaata taloutta on havaittu useimmiten pitkissä palveluketjuissa, koska kontrollointi on niissä vaikeaa. (Talous Sanomat 2010.)

Suomen Pankin, Verohallituksen ja Tullihallituksen tiedoista koostunut tutkimus paljastaa, että Suomessa vuonna 2009 harmaan talouden määrä oli 12 miljardia euroa. Tämä oli 6,9 prosenttia bruttokansantuotteesta sinä vuonna. Tutkimuksesta ilmeni rakennusteollisuuden olevan suurimpia harmaan talouden aiheuttajia. Rakennusalalla nimittäin jää vuosittain pimentoon veroja satojen miljoonien edestä, jotka koostuvat verottomista palkoista ja maksamattomista arvonlisäveroista. (Yle 2010.)

Rakennusalan harmaan talouden on laskettu nykyään aiheuttavan 400-500 miljoonan euron vahingot vuodessa. Vuonna 2008 rakennusalalla jätettiin maksamatta arvonlisäveroja noin 148 miljoonaa euroa Verohallinnon arvion mukaan, joista aliurakoitsijoiden osuudeksi laskettiin 116 miljoonaa euroa. Korkeiden lukujen syyksi viranomaiset ovat arvioineet talouden laskehdanteen, minkä uskotaan lisäävän harmaata taloutta muilla toimialoilla. (HE 41/2010.) Uskoisimme, että osasyynä rakennusalan viimeaikaisiin lukuihin on viranomaisten aloittamat tarkastushankkeet, jolloin enemmän tapauksia on alkanut paljastua.

Verorikokset kattavat noin 50-60 % kaikista talousrikoksista. Verohallinnon rikosilmoituksista jopa 75 % koskee törkeitä veropetoksia. Verohallinto on viimeisen kolmen vuoden aikana tehnyt 1600 rikosilmoitusta, joista puolet koskee rakentamispalveluja tai muita työvoimavaltaisia palveluita. Suurin työ rikosten selvittämisessä tulee kuittikaupasta ja pimeästä palkanmaksus-

ta. Kuittikauppa on viime vuosina monimutkaistunut ja alkanut muuttua ammattimaisemmaksi rikollisuudeksi. Yhä useammin kuittikauppaa käyneillä on yhteys johonkin rikollisjärjestöön ja jopa huumekauppaan. (Eduskunta 2010.)

3.5 Rakennusalan harmaa talous

Rakennusalan harmaa talous koostuu pääasiassa arvonlisäverojen maksamatta jättämisestä, pimeästä työvoimasta ja kuittikaupasta. Harmaata taloutta rakennusalalla on esiintynyt jo kauan ja enemmän kuin muilla aloilla, paljastaa selvitykset 1990-luvulta lähtien. Lith listaakin yhdeksi rakennusalan harmaan talouden taustavoimaksi alalle tulemisen helppouden. Väittämän todeksi paljastaa alan yritysten vaihtuvuus, konkurssien lukumäärä ja pienten yritysten lyhyet elinkaaret.

Maineensa pilannut yrittäjä voi helposti perustaa uuden yrityksen, kun hankkii hallitukseen puhtaan maineen omaavia henkilöitä, joiden ansiosta yrityksestä saadaan toimivaltainen. Usein näillä hallituksen henkilöillä on vain nimellinen asema yrityksen toiminnan kannalta. (Salonen 2011.)

Rakennusalan harmaa talous keskittyy usein pääurakoitsijan ja aliurakoitsijan välisiin arvonlisäveroihin. Liian usein aliurakoitsija ei maksa arvonlisäverojaan, mutta pääurakoitsija vähentää ne omassa verotuksessaan, koska on saanut aliurakoitsijalta arvonlisäveron sisältävät laskut. Suuret rakennusliikkeet, eli pääurakoitsijat eivät välttämättä tahallaan tätä tee, mutta työmailla toimii nykyään niin pitkiä aliurakoitsijaketjuja, joihin epärehellisyttä on helppo kätkeä. Tämänlaista epärehellisyttä on lähes mahdotonta selvittää. (Keskusrikospoliisi 2010, 12.)

Yritysten maksukyvyttömyys ja verojen maksamatta jättäminen ei ole vielä harmaata taloutta, mutta kun kyse on rakennusalasta, pidetään tätä heti sen merkinä. Tästä päätellen rakennusala on huonossa maineessa. Tilastotiedot vahvistavat synkän leimauksen todeksi ja viranomaiset pelkäävät, että rakennusalan harmaa talous riistäytyy pian käsistä ja muuttuu ammattimaiseksi, jopa järjestäytyneeksi rikollisuudeksi. (Savolainen 2010.) Siksi onkin järkevää ryhtyä toimenpiteisiin alan auttamiseksi ja maineen puhdistamiseksi.

Harmaasta taloudesta kärsii eniten valtio, koska se menettää verotuloja. Harmaasta taloudesta kärsivät myös alan muut yritykset yrittäessä kilpailla markkinoilla epärehellisten yritysten alhaisten hintojen kanssa. Tämä suorastaan vääristää markkinataloutta. Harmaa talous mustamaalaa rehellisiä toimijoita rakennusalalla ja vaikuttaa alan imagoon negatiivisesti. (Keskusrikospoliisi 2010.)

Keskusrikospoliisin tekemässä raportissa rakennusala vahingoittavat alihinnoittelu, kilpailun vääristymä, pimeän työvoiman käyttö, pimeiden palkkojen maksaminen, lyhyen elinkaaren yritykset, kuittikauppa ja tilauspetokset. Näiden harmaan talouden osa-alueiden yhteenlaskettu summa tuottaa alalle lähes 500 miljoonan vuotuiset tappiot, eikä ihmeikään, jos ala on näiden takia huonossa maineessa. (Keskusrikospoliisi 2010, 1-2.)

Vuoden 2011 maaliskuussa Helsingin käräjäoikeudessa alkoi käsittely laajasta rakennusalan veropetoksesta. Syytettyinä oli yhteensä 18 henkilöä ja heitä epäiltiin muun muassa törkeistä kirjanpitorikoksista ja veropetoksista. Epäillyt pyörittivät yhteensä 15 yritystä, jotka tekivät aliurakoita koko Etelä-Suomen alueella vuosina 2000-2005. Yritykset olivat muun muassa vähentäneet ostojen arvonlisäveron verotuksessa, vaikka niitä ei ollut todellisuudessa maksettu, sillä laskut olivat tekaistuja. Käännetty arvonlisäverovelvollisuus estäisi juuri tämän kaltaiset vilpfit. (Salonen 2011.)

Huomiota herättävää on, että tapausta alettiin käsitellä vasta vuonna 2011, kun tapahtuneesta on jo yli viisi vuotta aikaa. Suomi on saanut aiemminkin huomautuksia oikeudenkäynnin hitaudesta Euroopan ihmisoikeustuomioistuimelta. Keskimääräisen talousrikoksen tutkinta kestää noin vuoden, mutta lopullisen ratkaisun saaminen saattaa viedä jopa yli neljä vuotta. (Huhtanen 2010.)

Nykyinen maksimirangaistus talousrikoksesta Suomessa on neljä vuotta, kun Ruotsissa talousrikoksen enimmäisrangaistus on kuusi vuotta. Eduskunnan tarkastusvaliokunta onkin ehdottanut, että vero- ja talousrikosten rangaistus törkeästä teosta nostettaisiin neljästä vuodesta kuuteen vuoteen (Niemelä 2011). Rikemaksuja tulisi korottaa tuntuvasti, jotta niihin suhtaututtaisiin vakavammin. Harmaan talouden torjuntaan erikoistunut projektipäällikkö Janne Marttinen esittääkin, että selvitysvelvollisuuden laiminlyöntimaksu pitäisi jopa kymmenkertaistaa. Selvitysvelvollisuuden laiminlyöntimaksu on tällä hetkellä korkeintaan 15 000 euroa. (Huuskonen 2010.) Rakennusteollisuuden puheenjohtaja Harjuniemi on samoilla linjoilla ja pitää ongelmana juuri sitä, ettei verojen laiminlyönneistä tule isoja seuraamuksia yrittäjille.

4 Käännetty arvonlisävero rakennusallalla

Käännetyn arvonlisäverovelvollisuuden tavoite on vähentää arvonlisäveromenetyksiä ja parantaa kilpailua yritysten välillä. Tavoitteena on nimenomaisesti ehkäistä tilanne, jossa ostaja vähentää verotuksessaan arvonlisäveron, jonka myyjä on jättänyt maksamatta. Käännetty verovelvollisuus ei varsinaisesti poista muita rakennusalan ongelmia kuten pimeää palkanmaksua, mutta sen toivotaan välillisesti vaikuttavan pienentävästi muiden verojen menetyksiin. Käännetty arvonlisäverovelvollisuus toteutui rakennusallalla Suomessa 1. huhtikuuta 2011 alkaen. (HE 41/2010.)

Laki koskee kaikkia arvonlisäverovelvollisia rakennusalan yrityksiä ja -yrittäjiä, jotka myyvät tai ostavat rakennusalan palveluita. Rajauksena käännetyn arvonlisäveron noudattamisessa on, että rakennuspalvelu verotetaan Suomessa. Rakennusalan palveluissa käytetään käännettyä arvonlisäverovelvollisuutta lain määräämissä palveluissa, kun suoritus aloitetaan 1.4.2011 ja sen jälkeen. Palvelun ollessa vielä keskeneräinen 1.4.2011, siihen ei tarvitse alkaa soveltaa käännettä verovelvollisuutta, vaan se voidaan suorittaa loppuun asti edellisen lain säännöin. (Verohallinto 2010.)

4.1 Aiemmat toimet alalla

Käänteisellä verotuksella pyritään torjumaan rakennusalan harmaata taloutta, jonka torjuminen aloitettiin rakennuslalla 1990-luvun lamavuosien aikana vuonna 1993. Alalle on säädetty muun muassa tilaajavastuulaki ja kulkulupajärjestelmä kitkemään harmaata taloutta. Vuonna 2008 rakennuslalla aloitettiin myös neljä vuotta kestävä Raksa-vero-ohjelman hanke, jonka tarkoituksena on selvittää yritysten kirjanpidon kautta, onko yrityksestä annettu oikeat tiedot verotukseen. (Verohallinto 2009.)

Raksa-vero-ohjelman nimissä tehtiin vuonna 2008 verotarkastuksia yhteensä 571 ja epärehellisyyttä esiintyi kaiken kaikkiaan 200 verotarkastuskertomuksessa (Verohallinto 2009). Vuoden 2009 heinäkuuhun mennessä Raksa-hankkeen ansiosta oltiin tarkastettu 1 100 yritystä. Tarkastukset painottuivat pieniin, alle kahden miljoonan euron liikevaihdollisiin yrityksiin. Noin 35 prosentista yrityksiä löydettiin harmaata taloutta. Verotusesityksiä tehtiin yhteensä 121 miljoonan euron edestä, josta 21 miljoonaa euroa koski arvonlisäverotusta. Vääriä laskuja löytyi 5 000 kappaletta, yhteensä 38 miljoonan euron edestä. Pimeitä palkkoja oli maksettu 70 miljoonan euron verran ja peiteltyä osingonjakoa löytyi 25,3 miljoonan euron verran. Kaiken kaikkiaan näistä tehtiin 94 rikosilmoitusta. Vuoden 2010 loppuun mennessä tarkastuksia oli tehty jo yhteensä 2200 yritykseen. Valitettavasti rakennusala on edelleen harmaan talouden maineessa näistä toimista huolimatta. (HE 41/2010.)

Tilaajavastuulaki astui voimaan vuoden 2007 alusta ja se velvoittaa tilaajaa varmistamaan aliurakoitsijan rehellisestä toiminnasta. Lailla yritetään varmistaa arvonlisäverojen maksaminen ketjuissa, mutta se ei ole onnistunut kitkemään tätä rakennusalan harmaan talouden osaa. Käänteisellä arvonlisäverotukselta toivotaan parempia tuloksia. (HE 41/2010.) Työturvallisuuslakiin tuli vuoden 2006 alussa kulkulupajärjestelmäsäännös, joka velvoittaa kaikkia työmaalla työskenteleviä käyttämään kuvallista tunnustetta. Tunnisteesta on käytävä ilmi, kenen palveluksessa työntekijä on. Tunnisteen käytöstä on ollut hyötyä juuri rakennusalan harmaan talouden pimeän työvoiman käytön osa-alueella. Sähköinen kulkulupajärjestelmä on

havaittu hyväksi pimeän työvoiman estäjäksi suurilla työmailla. (Verohallituksen työryhmä 2010, 22-23.)

Pimeää työvoimaa on helppo hyväksikäyttää, koska sen valvontaresurssit ja rangaistukset ovat pienet. Työsuojeluviranomaiset ovat miettineetkin jo radikaalimpia pelotteita, esimerkiksi pimeää työvoimaa käyttävien yritysten nimien listaamista julkisuuteen. (Yle 2010.) Kirjanpitorikoksien rangaistukset ovatkin jo kovempia, eikä esimerkiksi rakennusalan kuittikauppaa ei ole katsottu läpi sormien, vaan siitä on langetettu jopa vankeustuomioita. Tuomiota on langetettu talousrikoksista, eli pääasiassa veropetoksista ja kirjanpitorikoksista. (STT 2010.)

Sisäasianministeriön työryhmä ehdotti jo keväällä 2004, että selvittäisiin, miten hyvin käännetty arvonlisävero estäisi rikoksia ja auttaisi verotusta rakennustoiminnassa. Verohallitus asetti myöhemmin työryhmänsä arvioimaan käännetyn verovelvollisuuden soveltuvuutta rakennusalalle. Verohallituksen työryhmän tekemässä muistiossa 2006 ei kuitenkaan päästy yhteneviin mielipiteisiin käänteisen verotuksen todellisista hyödyistä ja haitoista rakennusalalla. Lisäksi asiaa jarrutti se, ettei käänteiseen arvonlisäverotukseen voinut noin vain siirtyä Euroopan unionin valtiossa ennen vuotta 2006. Siirtyminen poikkeusverotukseen vaati Euroopan neuvoston myöntämän poikkeusluvan ministerineuvoston ehdotuksesta jäsenmaalle. Käytännössä lupaa ei kuitenkaan kertaakaan evätty, jos perusteluina oli toiminut veropetosten estäminen. (Verohallinnon työryhmä 2006, 2-19.) Nykyään siirtyminen hoituu direktiiviperusteisesti (Eduskunta 2010).

4.2 Käänteinen arvonlisäverotus muissa maissa

Käännetty arvonlisäverotus rakennusalalla on jo käytössä Belgiassa, Alankomaissa, Irlannissa, Itävallassa, Saksassa, Unkarissa ja Ruotsissa. Belgiassa käännetty verovelvollisuus astui voimaan vuonna 1977, Alankomaissa vuonna 1982, Itävallassa vuonna 2002, Saksassa vuonna 2004 sekä Unkarissa ja Irlannissa vuonna 2008. Ruotsissa rakennusalan käänteinen arvonlisäverotus otettiin käyttöön kesällä 2007 ja Norjassakin kaavaillaan käänteisen arvonlisäveron käyttöönottoa. (HE 41/2010.)

Naapurimaamme Ruotsin myönteiset kokemukset vauhdittivat varmasti Suomen päättäjiä. Ruotsin lakiuudistus kokemuksia haluttiin odottaa, ennekuin päätettiin Suomen uudistuksesta. Ruotsissa itse rakennusteollisuus kannatti alusta asti käännettyä arvonlisäverovelvollisuus menetelmää, mikä vaikuttanee alan positiivisiin tuloksiin, kun taas Suomessa rakennusteollisuus vastustaa muutosta. Ruotsissa jopa isot yritykset ovat olleet pääsääntöisesti tyytyväisiä uudistukseen, mutta Ruotsin rakennuskulttuuri onkin hieman Suomea keskittyneempää. Ruotsissa kompastuskiveksi koettiin viranomaisten huono selvitys, mitkä toiminnot ja yritykset kuuluvat

soveltamisalan piiriin. (Kortelainen 2009.) Suomen on hyvä ottaa oppia tästä ja laatia selkeä ohjeistus, ettei vastaavia epäselvyyksiä tulisi.

Ruotsista saatujen kokemusten mukaan voidaan todeta, että käännetty verovelvollisuus lisäsi yritysten hallinnollista taakkaa. Lakiuudistuksen soveltamisala tuotti alussa päänvaivaa, mutta pian Ruotsin Verohallinnolle kohdistuvat kysymykset vähenivät ja käänteinen arvonlisäverotus sopeutui hyvin toimialalle. Ruotsissa ei enää edes kaavailla rakennusalan palveluiden tarkempaa määrittelyä, sillä se toisi vain mukanaan uusia ongelmia. Ruotsin mallissa myyjän ei tarvitse välttämättä päätoimisesti harjoittaa rakennusalan toimintaa. Tärkeintä käännetyn arvonlisäveron soveltamisessa on palvelun laji ja ostajalle asetettujen edellytysten täyttyminen, jolloin myyjän toimialalla ei ole väliä. (HE 41/2010.)

Itävallassa käännetyn menettelyn todettiin nostaneen verotuloja, vaikka ne ovatkin vaikeasti selvitettävissä. Uudistus ei haitannut Itävaltalaisen yritysten arvonlisäverojen ilmoittamista tai maksamista, ainostaan se toi hieman lisätyötä verotarkastuksiin. Alankomaissa käännettyä arvonlisäverovelvollisuutta sovelletaan rakennusalan lisäksi muutamassa teollisuudenalassa. Käänteinen menettely säädettiin lähinnä turvaamaan tuloveroja ja sosiaalimaksuja, mutta se toimii nykyään verovalvontakeinona. On koettu, että toimiala valvoo nyt itse itseään, koska rakennusurakoitsijat ovat tarkempia laskujen oikeellisuuden suhteen. Ainoat negatiiviset huomiot ovat, että aliurakoitsijat hakevat enemmän arvonlisäveronpalautuksia kuin aiemmin, ja veronkiertoa esiintyy edelleen käännetystä menettelystä huolimatta. (Verohallinnon työryhmä 2006, 9-11.)

Itävallassa on noin kymmenen suurta rakennusyriytystä, jotka vastaavat 80 %:sta koko Itävallan rakennustuotannosta. (HE 41/2010.) Itävallassa käännetty verovelvollisuus on todettu toimivaksi, mutta sen soveltuvuus Suomeen saattaa olla mutkikas, koska meillä toimii muutamia isoja yrityksiä ja lukuisia pieniä yrityksiä. Yhteensä Suomessa rakennusala toimii noin 61 000 yritystä, joten käännetyn verovelvollisuuden soveltuvuutta on katsottava hieman eri näkökulmasta.

Ulkomailta saadut kokemukset ovat hyviä esimerkkitapauksia Suomelle. Jokainen maa soveltaa käännettyä arvonlisäveroa omalla tavallaan, joten muiden maiden kokemukset eivät ole täysin verrannollisia Suomeen. Huomattava ero on, että Suomessa toimii paljon pieniä rakennusyriytystä, kun taas ulkomailla rakennusala on keskittynyt muutamien suurten yritysten ympärille. Kokemuksista päätellen yhdeksi ongelmaksi voi koitua Suomen lukuisat pienet rakennusyriytyst, jotka hakevat entistä enemmän arvonlisäveropalautuksia ja samalla vähentävät valtion käännetystä arvonlisäverosta saatua rahallista hyötyä.

4.3 Lain valmistelu

Suomessa lakiehdotus käy läpi monta vaihetta, ennen kuin se hyväksytään ja säädetään laiksi. Lakiehdotuksen käsittely kestää usein kahdesta neljään kuukautta, mutta käännetyn arvonlisäverovelvollisuuden tapauksessa ensimmäinen lakiehdotus tehtiin jo vuonna 2008 ja vasta vuonna 2010 se säädettiin laiksi. Lakiehdotuksen tai lakialoitteen tekee yleensä hallitus eli valtioneuvosto tai kansanedustaja. (Eduskunta 2011.)

Ensimmäisen lakialoitteen käännetystä arvonlisäverovelvollisuudesta toimitti kansanedustaja Matti Kangas 9.5.2008. Aloite ei ollut yksinomaan Matti Kankaan, vaan se oli vasemmistoliiton eduskuntaryhmän ryhmälakialoite. Lakialoite tavoitteli muutoksellaan arvonlisäverojen maksamisen siirtymistä työsuorituksen vastaanottavalle taholle, eli ostajalle ja sitä kautta toivotavaan rakennusalan arvonlisäverovilppien vähenemiseen sekä rehellisempään kilpailuun alalla. Lakialoite ehdotti käännetyn menettelyn käyttöön ottamista rakentamispalveluissa, kiinteistöjen uudisrakentamisessa ja perusparantamisen urakkaketjuissa. Ehdotus myötäili hyvin paljon Alankomaissa jo voimassa olevaa mallia. (LA 42/2008 vp.) Toisen kerran lakialoitteen teki Tarja Filatov 14.11.2008. Aloite pyrki samaan päämäärään kuin ensimmäinen aloite. Filatov esitti käännettyä arvonlisäverojärjestelmää juuri pitkien aliurakointiketjujen alalle ja nimenomaan rakennusalalle. (LA 126/2008 vp.) Kolmannen lakialoitteen teki uudestaan Tarja Filatov 15.10.2009, kun mikään edellisistä aloitteista ei ollut edennyt laiksi asti. (LA 98/2009 vp.) Lakialoitteet eivät ole olleet kuitenkaan turhia, sillä lopulta vuonna 2010 lakimuutosehdotus meni läpi toisessa käsittelyssä äänin Jaa 170, Ei 13, Poissa 16 ja Tyhjiä 0 (Istunto 74/2010). Toisin sanoen 85 prosenttia kannatti käännettyä arvonlisäverovelvollisuutta ja valiokunta piti sitä tarpeellisenä sekä välttämättömänä uutena kokeilukeinona alalle.

Käänteisen arvonlisäverolain esitys valmisteltiin alan ministeriössä ja sen esitteli neuvotteleva virkamies Tiina Maisala hallitukselle huhtikuussa, jonka jälkeen se lähetettiin käsiteltäväksi eduskunnan käsittelyyn presidentin päätöksellä. Eduskunnan täysistunnossa käytiin lähetekeskustelu 14.4.2010, jossa kuultiin kansanedustajien puheenvuoroja ja esitys päätettiin lähettää valtiovarainvaliokuntaan. (VaVM 21/2010 vp.)

Valiokunta muokkasi lakiehdotusta yhdessä asiantuntijoiden kanssa. Asiantuntijajoukko oli laaja, jossa kuultiin mielipiteitä Valtiovarainministeriöltä, Sisäasiainministeriöltä, Työ- ja elinkeinoministeriöltä, Verohallitukselta, Viranomaisyhteistyön kehittämisprojekti Virke:ltä, Keskuskauppakamarilta, Elinkeinoelämänkeskusliitolta, Harmaa Hirvi Oy:ltä, Rakennusteollisuus RT Oy:ltä, Suomen veroasiantuntijat ry:ltä ja Veronmaksajain keskusliitto ry:ltä. Kirjallinen lausunto lakiehdotuksesta saatiin Rakennusliitto ry:ltä, Suomen Ammattiliittojen Keskusjärjestö SAK ry:ltä, Suomen Yrittäjät ry:ltä, Taloushallintoliitolta ja vielä Valtiovarainministe-

riöltä. Ehdotuksesta tehtiin mietintö, joka valmistui 15.6.2010. Lakiehdotus pääsi toistamiseen Eduskunnan täysistuntoon, jossa laki hyväksyttiin. Tämän jälkeen laki vielä vahvistettiin toisen kerran hallituksen yleisistunnossa ja presidentin esittelyssä. (VaVM 21/2010 vp.)

Näiden kaikkien vaiheiden jälkeen Hallitus laittoi lain toimeen ja laki julkaistiin Suomen säädöskokoelmassa. Arvonlisäverolakia muokattiin 16.7.2010 Eduskunnan päätöksen mukaisesti ja lakiin kirjattiin pykälä numero 8 c, koskien käänteistä arvonlisäverovelvollisuutta. Laille annetaan aina pieni siirtymisaika, jotta viranomaiset, etujärjestöt ja yhteisöt ehtivät tiedottaa laista ja järjestää koulutuksia. Hallitus tulee seuraamaan lakiuudistuksen vaikutuksia. (Laki arvonlisäverolain muuttamisesta 2010.)

Periaatteessa käännettyä arvonlisäveromenettelyä sovelletaan jo rakennusalalla ulkomaalaisten tekemiin rakennustoimintoihin, jos ulkomaalaisella ei ole täällä Suomessa kiinteää toimipaikkaa, eikä hän ole hakeutunut tänne verovelvolliseksi. Näissä tilanteissa ostaja joutuu verovelvolliseksi, ellei hän ole yksityishenkilö. Lisäksi käänteistä arvonlisäveromenettelyä on käytetty vuoden 2010 alusta yrittäjien Euroopan unionin välisissä tavara- ja palvelukaupoissa. (Verohallinto 2010.)

4.4 Periaatteet ja tavoitteet

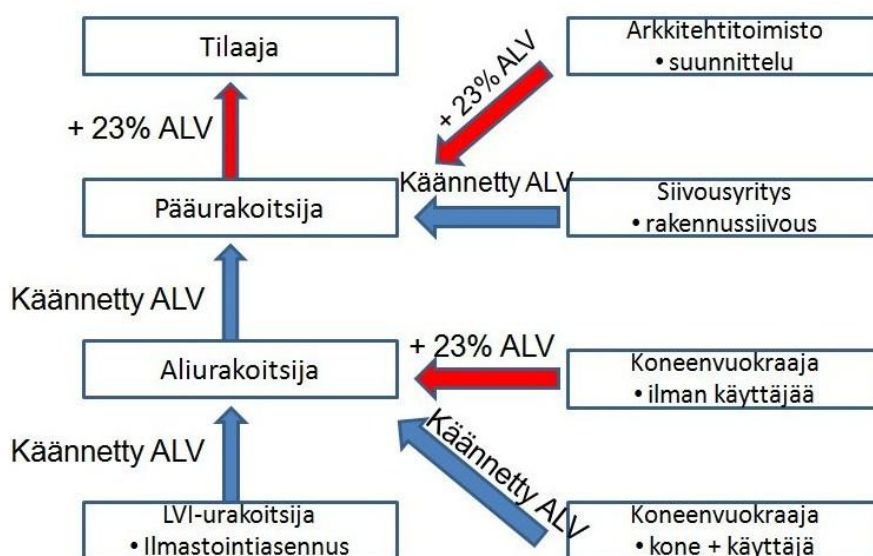
Käännettyä arvonlisäveroa käytetään rakennusalan yritysten heidän välisiin myynteihin. Ostajan tulee toimia pää- tai sivutoimisesti rakennusalalla, jotta käännetty arvonlisäverovelvollisuus koskee heitä. Tämä tarkoittaa sitä, etteivät satunnaisesti rakennusalalla toimivat yritykset sovelta käännettyä arvonlisäverotusta. Satunnaisuudella tarkoitetaan tässä kertaluontoista, ei toistuvaa ja tilapäistä toimintaa. Ostaja voi olla myös niin kutsuttu välimies, joka elinkeinokseen ostaa rakennuspalveluita ja myy niitä edelleen eteenpäin. Myyjän ei tule täyttää mitään erikseen asetettuja ehtoja, vaan oleellista on, toteutuvatko ostajan ja palvelun kriteerit. (Verohallinto 2011.)

Käännetty arvonlisäverovelvollisuus koskee vain rakennuspalveluiden myyntiä, ei siis ollenkaan tavarakauppaa. Rakennuspalveluiksi katsotaan talojen rakentaminen ja korjaaminen, asennustöiden yhteydessä oleva tavaran luovutus esimerkiksi ikkunoiden tai parketin asennus, maa- ja vesirakentamiseen kuuluvat kulkuyhteyksien kuten teiden, rautateiden, ja lentokenttien rakennus ja peruskorjaus, verkostojen rakentaminen kuten sähkö-, vesi- ja viemäriverkostot, henkilöstön vuokraus edellä mainittuihin rakennuspalveluihin, sekä rakennuskoneiden vuokraus, jos koneen käyttäjä on mukana. (Verohallinto 2011.)

Käänteinen arvonlisävero ei kosketa rakennusalalta suunnittelupalveluita, kiinteistöpalveluita, viheralueiden istutusta ja hoitoa, tien hoitoa, kuten auraamista ja hiekoitusta, rakennusko-

neiden vuokrausta ilman kuljettajaa tai puhtaita tavarantoimituksia ilman työsuoritusta. Verohallinnon työryhmän selvityksen mukaan rakennusalan käänteisen arvonlisäverotuksenpiiriin tulee sijoittumaan 60 prosenttia koko rakennusalan liikevaihdosta. (Verohallinnon työryhmä 2006, 14.) Tarkemmat listat käännetyin arvonlisäverotuksen piiriin kuuluvista ja kuulumattomista palveluista löytyy liitteistä yksi ja kaksi.

Raja palvelun ja tavaran välillä voi olla hyvin häilyvä. Esimerkiksi ikkunoiden myynti on tavarakauppa, mutta jos ikkunat myydään paikalleen asennettuna, kyseessä on kauppa rakennuspalvelusta. Jääkaapin tai muun kodinkoneen myynti asennettuna on kuitenkin tavarakauppa, eikä näin ollen kuulu käännetyin verovelvollisuuden piiriin. Toisaalta, jos tekee isoa keittiöremonttia ja sama asentaja hoitaa esimerkiksi keittiönkaappien, tasojen ja samalla astianpesukoneen asennuksen, voidaan Verohallinnon mukaan pitää tätä kokonaisuutta rakennuspalveluna. (Verohallinto 2010.) Rakennusteollisuuden toimitusjohtaja Tarmo Pipatti arvioikin muun muassa näiden rajanveto ongelmien ruuhkauttavan hallinto-oikeudet (Kaleva 2010). Alla olevasta kuvasta käy ilmi, millaisissa tapauksissa käytetään käänteistä arvonlisäverotusta.



Kuva 1: Rakennusprojektin arvonlisäverot.

Rakennuspalvelujen ostoa tapahtuu myös muissa kuin rakennusalan yrityksissä ja jos käännettyä verovelvollisuutta ei rajattaisi koskemaan vain rakennusalan yrityksiä, joutuisivat monet yritykset kouluttamaan henkilökuntaansa vain sen takia, että joskus ehkä voitaisiin ostaa rakennuspalveluita ja näiden laskut pitäisi osata käsitellä. Tämä toisi hyvin paljon turhia hallinnollisia kustannuksia monille yrityksille ja siksi käännetty arvonlisäverovelvollisuus on rajattu

koskemaan vain ja ainoastaan rakennusalan yrityksiä. Näin ei aiheudu aiheettomia kustannuksia muiden alojen yrityksille. (Jokinen 2010.)

Kuluttajan kohdalla ei ikinä sovelleta käännettyä verovelvollisuutta, koska kuluttajaa ei voida vaatia tilittämään arvonlisäveroja. Kuluttajalla tarkoitetaan tässä yhteydessä yksityishenkilöä, joka ei harjoita arvonlisäverovelvollista elinkeinotoimintaa. Käännettyä verovelvollisuutta ei myöskään sovelleta, jos ostajana on valtio. Kuitenkin valtion omistamat osakeyhtiöt ja liikelaitokset katsotaan itsenäisiksi osapuoliksi, ja näin ollen ne soveltavat käännettyä arvonlisäverovelvollisuutta. Verottomaksi säädettyistä palveluista ei voida maksaa veroa, joten käännettyä verovelvollisuutta ei näihin sovelleta. Kunnat soveltavat käännettyä menettelyä, jos ne myyvät ulkopuolisille muutoin kuin satunnaisesti rakennuspalveluita. Täytyy kuitenkin muistaa, että verottomat palvelut tarkoittavat eri asiaa kuin nollaverokanta. Nollaverokannan voi saada laskuunsa juuri käännetyn verovelvollisuuden perusteella, jolloin on itse laskettava ja tilitettävä vero. (Verohallinto 2011.)

Käännetyn arvonlisäverovelvollisuuden tavoite on vähentää epärehellisten toimijoiden aiheuttamaa veromenetystä ja harmaata taloutta. Käänteisen arvonlisäverovelvollisuuden arvioidaan tuovan jopa 80-120 miljoonan euron lisätulot vuodessa valtiolle. Tavoite on myös parantaa rakennusalan kilpailutilannetta rehellisten ja epärehellisten toimijoiden välillä. Rakennustyömaille toimii usein pitkiä aliurakointiketjuja, joissa maksetaan joka urakkaketjun välissä arvonlisäverot erikseen. (Paakkanen 2009.) Käännetyn arvonlisäveron turvin aliurakat saadaan kuljetettua ketjussa verottomina ja vasta pääurakoitsija vastaa arvonlisäveron maksamisesta. Aliurakoitsijat pääsevät myymään rakennusketjussa palveluitaan arvonlisäverottomina laskuina eli käyttämään nollaverokantaa. (Ajantieto 2010.)

Käänteisen arvonlisäverovelvollisuuden ohjeistus yrityksille tehdään valtiovarainministeriön johdolla, mutta apuna ohjeistusta tekemisessä ovat ministeriön, verohallinnon, elinkeinoelämän keskusliiton ja rakennusalan edustajia, jotta saadaan kattavat näkökulmat ohjeisiin. Lopullisen käänteisen arvonlisäverovelvollisuuden ohjeistuksen tulee antamaan Verohallinto. (VaVm/2010 vp.)

4.5 Käänteisellä arvonlisäverolla laskuttaminen

Urakoitsijan on kartoitettava asiakkaansa ja selvittää keiden laskuihin voidaan soveltaa käännettyä arvonlisäveroä. Toiselta osapuolelta voi myös pyytää selvityksen siitä, kuuluuko hän käännetyn arvonlisäverotuksen piriin. Myyjällä on kuitenkin edelleen velvollisuus antaa ostajalle lasku, eikä käänteinen menettely tuo tähän muutosta, vaikka arvonlisäverojen maksaja onkin ostaja. Lisäsimme liiteosioon Rakennusteollisuuden suosittelman kaavakkeen, jolla

ostaja voi ilmoittaa ja todistaa olevansa käänteisen arvonlisäverolain alainen. (Rakennusteollisuus 2011.) Mielestämme tämä ilmoituskaavake on toimiva ratkaisu, joka säästää myyjän selvitysaikaa ostajan asemasta.

Myyjän antaman laskun tulee sisältää yleisesti hyväksytyt laskumerkinnot. Näiden lisäksi on nyt lisättävä lauseke, jos laskussa on sovellettu käänteistä arvonlisäveroa. Merkintä voi olla viittaus esimerkiksi arvonlisäverolakiin ALV 8 C §, tai direktiiviin Art. 199, Dir. 2006/112/EY. (Rakennusteollisuus 2011.)

Yrityksen sisällä tiedon kulun varmistaminen on nyt erityisen tärkeää. Sopimuksen laatimisen jälkeen on välitettävä tieto ainakin laskujen hyväksyjille ja taloushallinnolle siitä, noudatetaanko sopimuksessa käänteistä menettelyä vai ei. Tiedon kulkua voisi nopeuttaa sillä, että merkitsisi jo itse urakkasopimukseen tiedon, voidaanko noudattaa käänteistä menettelyä vai ei, eikä vasta laskuun. (Rakennusteollisuus 2011.)

4.6 Käänteisen arvonlisäveron kirjaaminen

Arvonlisäverovelvolliset yritykset ovat velvollisia pitämään toiminnastaan kirjanpitoa. Kirjanpidon toteuttamisesta on olemassa tarkat määräykset kirjanpitolaissa, jonka päivittämisestä on vastuussa työ- ja elinkeinoministeriön yritysoikeuden ryhmä. Kirjanpitolain lisäksi tulee jatkuvasti monia soveltavia kirjanpitoasetuksia ja erityissäännöksiä, joista ohjeita antaa yleensä Kirjanpitolautakunta. (Työ- ja Elinkeinoministeriö 2011.) Rakennusalan käännetty arvonlisäverovelvollisuuskin vaatii oman erityissäännöksensä sen kirjaamisesta.

Yritysten käyttöön tuli Verotili tammikuussa vuonna 2010. Verotili on internetissä oleva Verohallinnon luotsaama ohjelma jossa yrittäjä voi lähettää kausiveroilmoituksen, nähdä ja tulostaa verotiliotteen, seurata saldoa ja tilitapahtumia sekä laskea laskurilla maksettavan veron määrän. Verotilille täytyy kirjautua, koska se sisältää salassa pidettäviä verotustietoja. Yritykset kirjautuvat verotilille Katso-tunnisteella ja yksityiset elinkeinonharjoittajat eli toiminimet omilla pankkitunnuksillaan. Verotiliä käyttävät yritykset, yhteisöt ja työnantajat, jotka maksavat veroja. Ilmoitus veroista tehdään Verohallinnolle yleensä sähköisellä kausiveroilmoituksella kuukausittain, neljännesvuosittain tai vuosittain, riippuen yrityksen toiminnan tuotoista. Verotilille maksetaan kaikki oma-aloitteiset verot, esimerkiksi juuri arvonlisäverot. (Verohallinto 2011.)

Erityisesti arvonlisäverovelvollisen kirjanpidosta on tultava ilmi suoritettava, tilitettävä ja kirjattava arvonlisävero. Näin kirjanpidosta saadaan johdettua arvonlisien määrät valvontailmoitukseen. (Kirjanpitolautakunta 2008.) Uutena haasteena rakennusalan yrityksille tulee

käänteisen arvonlisäveron kirjaaminen kirjanpitoon. Käytännössä tämä tarkoittaa uusien pääkirjatilien lisäämistä kirjanpitoon ja muutoksia valvontailmoituksen kirjaamisessa.

Kirjanpitolautakunta antaa varsin suppeasti tietoa siitä, miten käänteinen arvonlisävero tulee kirjata. Yleisohjeessa todetaan vain, että mikäli haluaa kirjata käänteisen arvonlisäveron suoritettavan ja vähennettävän määrän suoraan pääkirja tileiltä, niin menetellään samalla tavalla, kuin yhteisöhankintojen kirjaamisessa. Kirjanpitolautakunnan ohje on vuodelta 2008, eikä sitä ole päivitetty vuoden 2011 kevääseen mennessä. (Kirjanpitolautakunta 2008.) Kirjanpitolillisesti uusia tilejä on luotava ja ne voivat olla esimerkiksi, rakentamispalvelu ostojen ALV saaminen, rakentamispalvelu ostojen ALV velka, rakentamispalvelun myynti ja rakentamispalvelun ostot 23 %.

Pelkästään aliurakointia harjoittavien yritysten arvonlisäverolaskelma näyttää säännöllisesti negatiivista loppusaldoa. Tämä johtuu siitä, että nämä yritykset myyvät palvelunsa verottomana, mutta ovat kuitenkin saaneet vähentää palvelun tuottamiseen liittyvistä ostoista arvonlisäverot. Negatiivista saldoa käytetään muiden kausiveroilmoituksella ilmoitettujen verojen maksuun. Jos saldo näiden maksujenkin jälkeen näyttää edelleen negatiivista, maksetaan sen määrä yrityksen tilille. (Verohallinto 2011.) Alla on kuvattu esimerkit rakennusalan käännetyt arvonlisäverollisen palvelun oston ja myynnin kirjaamisesta.

Ostolasku 1000 euroa, arvonlisäverokanta 23 %

	Hankinnat käännetty Verovelvollisuus 23%	Ostovelat	Hankintojen Alv-saamiset	Hankintojen Alv-velat
Ostolasku	1000	1000		
Hankinnan Alv			230	230

Kuva 2: Käänteisen menettelyn alaisen oston kirjaaminen.

Myyntilasku 1000 euroa, arvonlisävero nolla prosenttia

	Myyntisaamiset		Myyntit käännetty Verovelvollisuus 0 %	
Myyntilasku	1000			1000

Kuva 3: Käänteisen menettelyn alaisen myynnin kirjaaminen.

Myyjä antaa ostajalle laskun ilman arvonlisäveroa. Myyjä kirjaa kirjanpitoonsa ainoastaan myyntisumman, koska hän ei joudu käsittelemään arvonlisäveroja. Arvonlisäverojen kirjaamisesta ja tilittämisestä vastuussa on ostaja. Ostaja kirjaa kirjanpitoonsa ostosumman lisäksi siis arvonlisäverot.

4.7 Kausiveroilmoitus

Rakennusalan palveluiden käänteiset arvonlisäverot ilmoitetaan Verohallinnolle kausiveroilmoituksella. Ostoilille ja myyneille on olemassa omat kirjauskohtansa. Ostaja merkitsee kausiveroilmoituksen kohtaan numero 320 kaikki käännetyt arvonlisäverovelvollisuuden alaiset rakennuspalveluostonsa. Kirjatun summan tulee sisältää arvonlisäverot. Esimerkki tapauksemme mukainen ostaja kirjaisi kyseiseen kohtaan 1230 euroa.

Tämän jälkeen ostaja laskee 23 % verokannan mukaan tilitettävät käännetyt arvonlisäveronsa kohdan 320 summasta ja kirjaa ne lomakkeen kohtaan 318. Veron määrän ostaja saa kertoamalla verottoman hinnan 23 prosentilla. Näin ollen esimerkkitapauksemme ostajan kausiveroilmoitukseen kohtaan 318 tulisi 230 euroa. Kohtaan 307 ostaja merkitsee rakennuspalveluostojensa arvonlisäverosaamisen, joka olisi ostajamme tilanteessa sama 230 euroa, koska muita palveluostoja ei ole suoritettu.

Myyjä on velvollinen ilmoittamaan palveluidensa käännetyt verovelvollisuuden alaiset myyntinsä kohdassa 319, jonne hän kirjaa myyntiensä yhteissumman. Tämä kohta on ainut kausiveroilmoituksen kohta, jonne esimerkki myyjämme tekisi kirjauksen. Kirjaus olisi siis käännetyt arvonlisäveron alaiset myynnit eli 1000 €.

Verovelvoittajan nimi		010 Y-tunnus tai henkilötunnus	
Ranen Rakennus Oy			

ARVONLISÄVERON TIEDOT			
050 Ilmoitusjakso	052 Kohdekausi	053 Vuosi	
<input type="checkbox"/> Kuukausi <input type="checkbox"/> Neljännesvuosi <input type="checkbox"/> Vuosi			
		euro	snt
Verot kotimaan myynnistä verokannollisin			
301	23 %:n vero		
302	13 %:n vero		
303	9 %:n vero		
305	Vero tavarastoista muista EU-maista		
306	Vero palveluostosta muista EU-maista		
318	Vero rakentamispalvelun ostoista 1.4.2011 alkaen (käännetty verovalvonnaksi)	230	
307	Kohdekauden vähennettävä vero	230	
Alarajajouennuksen määrä (siirretään kohdasta 317)			
308	Maksettava vero / Palautukseen oikeuttava vero (-)		
309	0-verokannan alainen liikevaihto		
311	Tavaroiden myynnit muihin EU-maihin		
312	Palveluiden myynnit muihin EU-maihin		
313	Tavarastot muista EU-maista		
314	Palveluostot muista EU-maista		
319	Rakentamispalvelun myynnit 1.4.2011 alkaen (käännetty verovalvonnaksi)		
320	Rakentamispalvelun ostot 1.4.2011 alkaen (käännetty verovalvonnaksi)	1230	
Ei alv-toimintaa			
054 Kohdekausi -alku	055 Vuosi	056 Kohdekausi -loppu	057 Vuosi

TYÖNANTAJASUORITUSTEN TIEDOT			
050 Ilmoitusjakso	052 Kohdekausi	053 Vuosi	
<input type="checkbox"/> Kuukausi <input type="checkbox"/> Neljännesvuosi			
		euro	snt
601	Ennakonpidätyksen alaiset palkat ja muut suoritukset		
602	Toimitettu ennakonpidätys		
605	Lähdeveron alaiset palkat ja muut suoritukset		
606	Lähdevero palkoista yms.		
609	Sosiaaliturvamaksun alaiset palkat		
610	Maksettava työnantajan sosiaaliturvamaksu		
Ei palkanmaksua			
054 Kohdekausi -alku	055 Vuosi	056 Kohdekausi -loppu	057 Vuosi

Arvonlisäveron alarajajouennukseen oikeutettu täyttää		
	euro	snt
315	Alarajajouennukseen oikeuttava liikevaihto	
316	Alarajajouennukseen oikeuttava vero	
317	Alarajajouennuksen määrä	

Kuva 4: Kausiveroilmoituksen uudet kohdat.

Mikäli käänteistä arvonlisäverotusta ei ole noudatettu, vaikka olisi pitänyt, syntyy ostajalle jälkiverotusriski. Tapauksessa ostaja on siis vähentänyt arvonlisäverot, vaikkei olisi saanut. Tilanteeseen auttaa nopea laskun korjaaminen. Myyjän jälkiverotusriski syntyy tapauksessa, jossa on käytetty käänteistä arvonlisäverotusta, vaikka ei olisi kuulunut. Tilanteessa myyjä ei

ole suorittanut arvonlisäveroa, vaikka olisi pitänyt. Tähänkin tapaukseen auttaa laskutuksen korjaaminen. (Rakennusteollisuus 2011.)

Kausiveroilmoitukselle ilmestyi kohdat käänteisen arvonlisäveron kirjaamiseen jo vuoden 2011 alussa, vaikka lakia alettiin soveltaa vasta 1.4.2011. Kausiveroilmoituksen suhteen Verohallinto antoi yrittäjien tutustua ajoissa uuteen muotoon, ennen kuin sen pakollisten kohtien käyttö astui voimaan. (Verohallinto 2011.)

4.8 Verohallinnon tiedotus

Verohallinto järjesti maksuttomia koulutustilaisuuksia maaliskuussa 2011 käänteisen arvonlisäveron käytöstä. Tilaisuudet olivat suunnattu rakennusalan yrittäjille ja tilitoimistoille. Tilaisuudet näyttivät olevan suosittuja, sillä uusintatilaisuuksia oli järjestettävä vielä huhtikuusakin, kun laki oli jo astunut voimaan. Verohallinto julkaisi koulutuksissa käytetyt Power Point-materiaalit internetsivuillansa, joten yrittäjät, jotka eivät päässeet paikalle, pystyivät hyödyntämään edes näitä. (Verohallinto 2011.)

Käänteisen arvonlisäverotuksen ongelmatilanteisiin, esimerkiksi juuri lain soveltamiskysymyksiin saa Verohallinnolta. Verohallinnon ohjaus ongelmatilanteisiin ei maksa mitään, mutta se pystyy ratkomaan vain selkeitä kysymyksiä. Verohallinto on lanseerannut oman puhelinnumeron arvonlisäverotusta koskeviin kysymyksiin ja siellä on valmiudet vastata käännettyä arvonlisäverotusta koskeviin kysymyksiin. Verohallinnolta voi pyytää ennakkoratkaisua vaikeisiin ongelmiin, mutta ennakkoratkaisun tekeminen maksaa ja sen saaminen kestää. (Verohallinto 2011.)

Selvyyden vuoksi Verohallinto julkaisi käännetyn arvonlisäverovelvollisuuden ohjeet myös englanniksi, venäjäksi ja viroksi (Verohallinto 2011). On erittäin hyvä, että Verohallinto huomioi sen, että Suomessa työskentelee paljon varsinkin virolaisia rakennustyöntekijöitä. Ohjeiden julkaiseminen muilla kielillä auttaa lakia toteutumaan paremmin toimijoiden keskuudessa sekä ehkäisemään kielellisiä väärinkäsityksiä.

Yrittäjiä mietitytti se, pitääkö jatkossa laskutus eritellä sen mukaan, milloin myydään palveluita ja milloin materiaalia. Pitäisikö siis jatkossa tehdä peräti kaksi eri laskua urakasta? Verohallinto antoi tähän ohjeeksi, että jos myyjä ja ostaja pysyvät samoina, sopimus kohdistuu samaan rakentamiskohteeseen ja sopimukset palvelusta ja materiaalista ovat tehty suurin piirtein samaan aikaan, niin voidaan tulkita ne arvonlisäverotuksellisesti yhdeksi kokonaisuudeksi. Tällöin materiaalin myynti voidaan katsoa palvelumyyntiin sisältyväksi kokonaisuudeksi. (Verohallinto 2011.)

Soitimme Verohallinnon arvonlisäverotuksen palvelunumeroon 020 697 014, josta vastattiin nopeasti ja asiantuntevasti. Verohallinnon työntekijä kertoi, että kyseiseen numeroon on tullut todella paljon yhteydenottoja käänteisen arvonlisäverotuksen tiimoilta eli puhelin soi käytännössä jatkuvasti. Kaikkiin puheluihin ei yksinkertaisesti ehditä vastaamaan, vaan useat puhelut menevät puhelinkeskukseen asti.

Käänteisestä arvonlisäverosta oltiin erittäin kiinnostuneita. Verohallinnon työntekijä ei osannut eritellä, tuleeko kyselyitä käänteisestä arvonlisäverosta enemmän yritysten vai tilitoimistojen puolelta. Hänen mielestään yhteydenottoja oli tullut tasaisesti molemmilta osapuolilta. Ajankohtaisesta asiasta tulee aina eniten kyselyitä ja tällä hetkellä käänteisen arvonlisäveron tulo on monen puhelun pääaihe. Vastaajan mukaan käännetty arvonlisävero tuo Verohallinnolle paljon lisätöitä ja puhelinlinjat ovat pahoin ruuhkautuneet.

Verohallinnon työntekijän mielestä käänteisen arvonlisäverotuksen tarkoitus on hyvä, mutta on vielä liian aikaista kommentoida, onko tämä uudistus hyväksi alalle. Käänteisen arvonlisäveron kirjaamisen hän näki yksinkertaisena asiana, mutta epävarmuutta tuo, mikä on rakennuspalvelua ja mikä ei ole. Suosittelemme rakennusalan yrityksiä ottamaan yhteyttä arvonlisäverotuksen palvelunumeroon epäselvissä tilanteissa.

5 Yritysten vastaukset

Keräsimme tietoa haastatteluiden ja avoimen kyselylomakkeen muodossa. Haastattelimme yhden pienen ja yhden suuren rakennusalan yrityksen edustajia. Pyysimme molempia haastateltuja vielä vastaamaan avoimeen kyselylomakkeeseemme. Lisäksi yksi pieni yritys ei ehtinyt kiireiltään haastateltavaksi, vaan vastasi sähköpostitse kyselyymme. Lomake löytyy työmme lopusta, liitteestä kolme. Päätimme soveltaa vastauksiimme neljännen yrityksen, koska sopivat vastaukset löytyivät Eero Reijosen puheenvuoroista Eduskunnan täysistunnon pöytäkirjasta 37/2010.

Yritys 1 on alle kymmenen henkilön osakeyhtiö Vantaalta, joka on asentanut kattorakenteita yli 20 vuotta. Yritys 2 on asennusurakointia suorittava yritys Helsingistä, jonka päätoimialueena on Helsinki ja lähialueet, mutta suorittaa asennusurakoita myös ulkomaille asti. Yrityksellä on yli 20 vuoden kokemus alalta ja henkilöstöä parisenkymmentä. Yritys 3 on yksi Suomen suurimmista rakennusalan yrityksistä. Vastaajana toimi henkilö, jonka nimeke oli sillä hetkellä työnjohtoharjoittelija. Yritys numero 4 on toiminut rakennusosalalla keskisuurena yrityksenä jo 33 vuotta ja yrityksessä työskentelee yli 50 työntekijää.

Käänteisen arvonlisäverotuksen päätarkoitus on estää harmaata taloutta rakennusosalalla ja samalla tuoda lisää arvonlisäveroja valtiolle. Tutkimukseemme osallistuneet yritykset eivät

haastattelujen tai sähköpostivastauksien perusteella kuitenkin suoranaisesti painottaneet harmaan talouden torjumista käännetyn arvonlisäverotuksen ensimmäiseksi hyödyksi, vaan parhaimmaksi hyödyksi koettiin veroedut. Harmaan talouden torjumista pidettiin enemminkin todella hyvänä sivuvaikutuksena. Vastaaajien näkökulmat painottuivat enemmän pohtimaan käänteisen arvonlisäverovelvollisuuden vaikutuksia heidän arkipäiväiseen työhönsä, mikä tekee opinnäytetyöstämme työelämäläheisemmän.

5.1 Saavutetut edut

Pienet yritykset listasivat suureksi käännetyn arvonlisäverovelvollisuuden eduksi heiltä melkein kokonaan poistuvan arvonlisäverotilityksen. Käänteinen verotus auttaa rakennusalan aliurakoitsijoita siinä määrin, ettei heidän tarvitse enää huolehtia palvelumyynti- tai palveluostolaskujen arvonlisäverojen tilityksistä. Tietenkin ilmoitus palvelumyynneistä ja palveluostoisista on edelleen annettava verottajalle, vaikka niihin olisi sovellettu käänteisen arvonlisäverotuksen nollaverokantaa.

Elinkeinoelämän keskusliiton ja Rakennusteollisuuden käänteisen verotuksen kritisoinnista huolimatta saamamme vastaukset viittaavat siihen, että erityisesti pienet yritykset pitävät uudistusta hyvänä asiana. Pääasiassa pienet yritykset hyötyvät enemmän tästä uudistuksesta, kuin suuret yritykset, minkä takia pienillä yrityksillä ei ollut juurikaan negatiivista sanottavaa uudesta järjestelmästä. Pienten yritysten myötämielisyyteen vaikuttaa aliurakointiketjussa nollaverokannalla toimiminen, kun taas pääurakoitsija joutuu lopullisten arvonlisäverojen maksumieheksi.

Pienet yritykset mainitsivat käännetyn arvonlisäverovelvollisuuden hyödyksi epärehellisten toimijoiden vähenemisen alalla. Väite perustuu siihen, että kaikki aliurakoitsijat saavat toimia jatkossa nollaverokannalla palvelujen suhteen, eikä pimeästi toimiva firma pääse heti alkuun tarjoamaan halvempaa työurakkaa poistamalla hinnoistaan arvonlisäveroa. Pienillä yrittäjillä oli luja usko verojen kierron vähenemiseen ja kilpailun alalla muuttumiseen heille reilummaksi.

Usko rehellisten toimijoiden kilpailutilanteen paranemiseen oli hyvä, mutta ainut epäilijä oli suuren yrityksen edustaja. Pienemmillä yrityksillä riitti siis uskoa alan parempaan tulevaisuuteen, mutta Yritys 3 toteaa realistisesti, että rikolliset ovat aina keksineet keinot. Samaa mieltä voidaan kuitenkin olla kaikkien vastaajien mielestä asiasta, että käännetty arvonlisävero tulee vaikeuttamaan epärehellisten toimijoiden keinoja. Käänteisen arvonlisäveron tullessa rakennusosalalle joutuivat kaikki alalla toimijat miettimään toimintamallejaan, niin rehelliset yrittäjät kuin vilpillisetkin.

Käännetty arvonlisäverovelvollisuus voisi tuoda mahdollisesti apua Yrityksen 3 kertomaan tilanteeseen, jossa Euroopan Unionin ja Schengenin sopimusten avulla varsinkin Etelä-Suomeen virtaa paljon ulkomaalaisia firmoja, jotka ison urakan tehtyään häviävät maasta maksamatta verojaan. Tilanne vie verotuloja pois Suomen valtiolta, eivätkä rehelliset yritykset saa näitä urakoita tällä hetkellä, koska he eivät yksinkertaisesti pysty kilpailemaan näiden ulkomaalaisten firmojen hintojen kanssa.

Käännetyn arvonlisäverovelvollisuuden arvioidaan tuovan Suomen valtiolle rakennusalalta 80-120 miljoonan euron lisätulot (HE 41/2010). Yhdeksi positiiviseksi vaikutukseksi yritykset näkivät valtion verotulojen lisääntymisen, kun kaikki arvonlisäverot tulevat maksettua pääurakoitsijan toimesta, eikä veroja jää maksamatta ketjujen välissä. Pitkälle ajateltuna tämä lopputulos tulee hyödyttämään kaikkia, kun valtio saa lisää puuttuvia verotuloja kassansa.

5.2 Soveltuvuus

Käännetyn arvonlisäverovelvollisuuden soveltuvuudesta rakennusalalle kaikki vastaajamme olivat hyvin yksimielisiä. Epäkohtia ei vastaajille tullut mieleen, mutta muutos ei ole vielä tullut voimaan Suomessa, joten käytännön kokemuksia emme pystyneet vastaajiltamme hakemaan. Yritys 2 arvioi, että pienet yritykset taipuvat hyvin tähän uudistukseen pienen siirtymäajan jälkeen, eikä lain soveltamien tuota heille ongelmia. Nähtäväksi jää, miten käännetty arvonlisäverotus toimii käytännössä. Vastauksista voi päätellä, että pienyrityttäjät tulevat ottamaan uudistuksen vastaan positiivisella asenteella ja tämä ainakin edesauttaa siirtymätilanteen mahdollisia vaikeuksia heidän osaltaan. Väitettä tukevat Ruotsin kokemukset, jotka osoittivat, että siirtymien käännettyyn järjestelmään ei tuottanut suuria vaikeuksia yleisen positiivisen suhtautumisen vuoksi.

Vastauksiemme joukosta kävi ilmi, ettei pääurakoitsijan rakennustyömaalla toimivia työntekijöitä uudistus liikuta, sillä heidän ei konkreettisesti työssään tarvitse käyttää käännettyä arvonlisäverovelvollisuutta. Pääurakoitsijan rakennustyöntekijöille riittää siis perusidean tietämys, syystä että heidän ei tarvitse toimenkuvassaan käsitellä laskuja. Yleensä pääurakoitsijafirman vastaava mestari hyväksyy laskut ja toimittaa ne talousosastolle, jonka tehtävänä on tarkastaa ja maksaa laskut.

Yritys 3 huomautti, että harmaata taloutta esiintyy vielä paljon yksityisten tilaamissa pimeissä remonttihommissa, vaikka kotitalousvähennys on jo olemassa hyvänä houkuttimena rehellisiin toimiin. Yksityisten ihmisten tilaamia pimeitä töitä ei vain yksinkertaisesti voida valvoa, mutta alan yrittäjät voivat itse vaikuttaa siihen, alkavatko pimeisiin hommiin.

Pitkään alalla toimineet yritykset tietävät urakoinnin rakennusalalla muuttuneen vuosien saatossa. 20 vuotta sitten pääurakoitsija pystyi pitämään lukua kaikista työntekijöistään. Omia työntekijöitään oli helppo seurata ja valvoa, eikä verotarkastuksia tarvinnut pelätä, koska kaikki oli varmasti kunnossa. Tämä ei onnistu nykypäivänä, koska urakoiden ketjuuntuminen on lisääntynyt hurjasti. Osakseen runsaaseen aliurakointiin on yritysten mielestä vaikuttanut tiettyjen alueiden työvoimapula alalla, jolloin on ollut pakko palkata aliurakoitsijoita.

Yritys 4:n mielestä rakennusalalla on jo ollut hyviä ratkaisuja ongelmiin. Esimerkkeinä yritys listaa työmaatarkastuksien lisäämisen, ilmoitusvelvollisuuden ja kuluntarkastuksen tehostamisen. Yrityksen mielestä keinot ovat olleet jo valmiiksi hyviä, mutta yrittäjillä ei ole ollut vain mielenkiintoa näiden noudattamiseen. Käännetyn arvonlisäveron ongelmana yritykset pitävät tilannetta, jossa sama urakoitsija toimii sekä pääurakoitsijana, että aliurakoitsijana. Tilanne tulee olemaan kirjanpidollisesti haastava. Vastaajien mielestä kokonaisuutta ei valitettavasti saada kuntoon käännetyllä arvonlisäverolla, sillä tilittämättömät arvonlisäverot ovat vain osa harmaan talouden aiheuttamasta menetyksestä.

Mahdollisista raportoinnin muutoksista käännetyn arvonlisäveron tiimoilta yritykset eivät osanneet kommentoida. Moni ei ollut vielä perehtynyt arvonlisäveron ilmoittamiseen ja raportointiin käänneisen arvonlisäveron osalta. Tästä voisi päätellä, että kunnollista ohjeistusta verohallinto ei ollut vielä antanut yrityksille marraskuussa 2010 ja pohdimme myös, että oma-aloitteista selvittämistä on saattanut hidastaa vuoden 2010 alussa tullut uusi verotili, joka on vienyt yritysten huomion. Toisaalta vastauksista ilmeni, etteivät yritykset olleet huolissaan tulevaisuuden muutoksista, vaikei tiedetty vielä tarkkaan, miten pitää toimia. Valmistautuminen tapahtuu sitten, kun kunnan ohjeistus on julkaistu.

5.3 Hyödyt

Käännetty arvonlisäverovelvollisuus tuo erilaisia hyötyjä rakennusalalle. Kuten edellä olemme maininneet, uudistus tuo valtiolle 80-120 miljoonan euron verotulojen lisäyksen. Tämä tarkoittaa käytännössä verotulojen tuleamista yhteiskunnan käyttöön, joka hyödyttää meitä kaikkia. Tämän lisäksi menettely parantaa kilpailua rehellisten ja epärehellisten yritysten välillä, kun epärehelliset toimijat eivät voi tarjota huomattavasti halvempia hintoja. Todennäköisesti myös muiden talousrikosten määrä vähenee, kun niin sanottu kuittikauppa vaikeutuu. Kuittikaupan vaikeutuminen ajaa epärehellisiä firmoja pois alalta tai pakottaa ne rehellisempään toimintaan. (HE 41/2010.)

Suomen Ammattiliittojen Keskusjärjestö SAK on sitä mieltä, että käännetty menettely on todella nopea ja tehokas tapa estää veronkiertoa alalla. Järjestön mielestä Suomen hallituksen

pitäisi taata riittävästi resursseja talousrikollisten tutkintaan, jotta saataisiin paras mahdollinen hyöty tästä uudistuksesta. (Rakennuslehti 2009.)

Rakennusala on ollut huonon maineen varjossa, josta ovat saaneet kärsiä myös luotettavat toimijat (Rakennusteollisuus 2009). Mahdollisia positiivisia vaikutuksia saattaa löytyä siis rakennusalan maineen parantumisesta, jos käännetty arvonlisäverovelvollisuus todella poistaa veroja kiertäviä yrityksiä. Mitä vähemmän veropetoksia alalla jatkossa on, sitä parempaan maineeseen se nousee. Käännetty arvonlisävero ei varmasti poista koko harmaata taloutta ja huonoa mainetta alalta, mutta joka tapauksessa käännteinen menetelmä on yksi askel kohti harmaan talouden torjumista.

Haastatteluihin vastanneet yritykset pitivät positiivisina vaikutuksina juuri verotulojen lisääntymistä, epärehellisten toimijoiden vähenemistä alalla ja näin ollen kilpailutilanteen paranemista sekä pienet yritykset olivat mielissään siitä, ettei heidän tarvitse enää tilittää myynnin arvonlisäveroja.

Rakennusalan käännetyn arvonlisäverovelvollisuuden toteutuminen laiksi aiheutti valtavasti kriittistä keskustelua niin mediassa kuin alan yrityksissä. Aiheen laajan julkisen puinnin ja kritisoinnin ansiosta alalle keksittiin runsaasti muita harmaan talouden torjumiskeinoja.

5.4 Haitat

Käännettyä arvonlisäverovelvollisuutta on ruodittu julkisessa mediassa melko paljon. Suurimmat vastustajat uudistusta kohtaan ovat Rakennusteollisuus ja Elinkeinoelämän keskusliitto. Yhdistysten mukaan uudistus ei poista rakennusalalta harmaata taloutta, vaan aiheuttaa vain lisää ongelmia. Harmaata taloutta tulisi estää muilla keinoilla, kuten viranomaisten hoitamalla reaaliaikaisella valvonnalla ja kulunvalvonnan tehostamisella rakennustyömailla. (Rakennusteollisuus 2010.)

Yksi suurista ongelmista uudistuksessa ovat erilaiset rajanveto- ja tulkintaongelmat. Mikä katsotaan palveluksi? Esimerkiksi ikkunoiden myynti asennettuna luetaan palveluksi, mutta jääkaapin asennus ei. Miten tulkitaan astiapesukoneen myynti ja asennus? Tällaiset ongelmat voisivat Rakennusteollisuuden toimitusjohtajan Tarmo Pipatin mukaan ruuhkauttaa hallinto-oikeudet (Kaleva 2010). Suomen Yrittäjien johtaja Anne Lundén on myös huolissaan tulkintaongelmista (Yrittajat.fi 2009).

Erittäin suureksi ongelmaksi muodostuu myös hallinnollisten kulujen nousu. Järjestelmien muutokset, henkilöstön koulutus sekä osto- ja myyntilaskujen lisävaatimukset nostavat vääjäämättä hallinnollisia kuluja, Rakennusteollisuuden arvioiden mukaan noin 30 miljoonaa eu-

roa, josta palkkamenoja 12 miljoonaa euroa, tilitoimistoiden kuluja yhdeksän miljoonaa euroa, konsultti- ja neuvontakuluja kuusi miljoonaa euroa ja muut hallintokulut, esimerkiksi tilintarkastusmenot kolme miljoonaa euroa. (HE 41/2010.) Näiden kulujen nousu on vastakkain Euroopan unionin Lissabonin strategian kanssa, jonka tavoitteena on hallinnollisten kulujen vähentäminen 25 prosentilla yrityksissä. Varsinkin pienille ja keskiuurille yrityksille voi tulla uudistuksesta kohtuuttomia kuluja, sillä niiden tämän hetkinen arvonlisävero tietämys on varsin pintapuolista.

Uudistuksen myötä arvonlisäveron tilityksestä vastuu on pääurakoitsijalla. Ongelma tästä syntyy silloin, jos pääurakoitsija ilmenee projektin valmistuttua maksukyvyttömäksi. Silloin koko arvonlisävero jää valtiolta saamatta, kun vanhassa mallissa riski oli hajautettu ja useat yritykset maksoivat arvonlisäverot. (HE 41/2010.)

Käänteinen arvonlisävero tulee kiristämään aliurakoitsijoiden maksuvalmiutta. Aikaisemmassa mallissa myyjä antoi ostajalle laskun, joka sisälsi arvonlisäveron. Ostaja maksoi myyjälle suoritteen ja arvonlisäveron. Myyjä sai näin ollen arvonlisäverorahat käyttöönsä muutamaksi kuukaudeksi, ennen kuin ne olisi tilitettävä valtiolle. Nykyisessä mallissa tätä kassavirran mahdollisuutta ei enää ole. (Kauppalehti 2011.)

Konkreettiseksi ongelmaksi käänteisessä menettelyssä ilmenee se, että se voi tuoda uusia tapoja vilpilliseen toimintaan. Uudistuksen myötä negatiivisen arvonlisäveron ilmoittavia yrityksiä tulee jopa tuhansia lisää. Tämä voi mahdollistaa arvonlisäveron palautusten väärinkäyttöä niin, että yritykset ilmoittavat negatiivista palautusta väärin perustein ja näin saavat ilmaista rahaa palautuksista, vaikka eivät olisi siihen oikeutettuja. Verottaja ei pystyisi varmentumaan kaikkien hakemusten oikeellisuudesta. (Kauppalehti 2011.)

Kaikkiin ongelmiin käännetyllä arvonlisäverolla ei ole vaikutusta. Esimerkiksi omakotirakennustyöt ja pienet remontit, joissa ostaja on tavallinen kuluttaja, tehdään usein pimeänä, jolloin tähän ongelmaan uudistus ei tuo muutosta. Kuten ei myöskään siihen, että pääurakoitsijakin voi olla vilpillinen. Harmaa talous rakennusalalla tuottaa noin 400-500 miljoonan euron vahingot, joista suurin osa ovat maksamattomia tuloveroja ja sosiaalimaksuja. Arvonlisäverojen maksamatta jättäminen tuo noin 150 miljoonan euron loven valtion kassaan. (Rakennusteollisuus 2009.)

Elinkeinoelämän keskusliitto korostaa, ettei näihin kaikkiin lueteltuihin ongelmiin ole ollenkaan helppoa löytää ratkaisuja. Lisäksi Elinkeinoelämän keskusliiton veroasiantuntija Mika Jokinen kritisoi lain nopeaa voimaantuloa, joka asettaa kovia haasteita yrityksille ja Verohallinnolle. Yritysten taloushallinnon ohjelmat tulevat olemaan koetuksella uusien lainmukaisten säädösten myötä ja yrityksessä toimivien henkilöiden tietotaidon pitää olla nopeasti ajan

tasalla. (Elinkeinoelämän keskusliitto 2010.) Yritykset odottivat Verohallinnolta selkeitä ohjeita, mutta kiireinen aikataulutus vaivasi varmasti myös Verohallintoa.

Rakennusteollisuus ja Elinkeinoelämän keskusliitto eivät siis ole ollenkaan vakuuttuneita käännetyistä arvonlisäverotuksesta. Muutama vuosi sitten Verohallituksen työryhmä ei päässyt yksimielisyyteen siitä, onko uudistuksella enemmän haittoja vai hyötyjä. Samaa pohtii Rakennusteollisuus.

5.5 Pohdinnat

Talouselämä-lehti oli maaliskuun julkaisussaan saanut hyvin samanlaisen vaikutelman käännetyistä verojärjestelmästä kuin työmme tutkimustulokset. Julkaisussa kävi ilmi, että Rakennusteollisuuden toimitusjohtajan mielestä käännetty arvonlisäverojärjestelmä on vaikea, mutta itse rakennusalan työntekijät pitävät sitä käyttökelpoisena (Talouselämä 2011). Jäimme pohtimaan, miksi suuret tahot vastustavat uudistusta niin kovasti, mutta pienemmät käyttäjät eivät näe siinä radikaaleja haittoja.

Olimme itsekin tutkimuksen alussa hieman sillä kannalla, ettei käännetty arvonlisävero ole hyvä juttu. Aluksi mielipiteisiimme vaikutti suuresti mediasta saamamme tiedot, sillä mediasa käytetyt otsikot olivat hyvin negatiivisia käänteistä arvonlisäverotusta kohtaan. Ymmärrämme toki, että mediassa otsikoiden pitääkin herättää tunteita ja houkuttaa lukija lukemaan. Tutustuessamme paremmin aiheeseen ja kuunnellessamme alan yrittäjiä kasvoi ymmärryksemme käänteistä järjestelmää kohtaan.

Eräs syy käänteisen arvonlisäveron hyvään vastaanottoon pienten rakennusyritysten työntekijöiden piirissä voi olla alan yrittäjien ahdinko. Vihdoinkin alalle säädetään jotakin mullistavaa, jota kaikkien on, ainakin muodollisesti, noudatettava. Miinuspuolena alan yrittäjille koituu hallinnollisia kustannuksia, joiden on ennustettu siirtyvän suoraan asuntojen hintoihin. Lisäksi tulkintaongelmat eivät ilahduta alan yrittäjiä ja erityisesti tulkintaongelmaksi muodostuvat monivuotiset sopimukset, jotka voivat olla sisällöltään kirjavia. (Herrala 2011). Kriitikkiä täytyy myös kohdistaa Verohallinnon tiedotukseen uudistuksesta, jossa olisi ollut parantamisen varaa.

Kysellessämme Verohallinnon tiedotuspolitiikkaa käänteisestä arvonlisäverosta, työntekijä osasi listata vain internetsivut ja koulutukset. Mielestämme tässä olisi hieman korjattavaa Verohallinnon tiedotuksessa. Esimerkiksi ratkaisuna olisi voinut olla perinteinen kirje rakennusalan yrittäjille, jossa olisi selkeästi esitetty, mitä yrityksen pitää jatkossa huomioida. Toki

Verohallinnon resurssit ovat rajalliset, mutta kirjekin olisi voinut vähentää Verohallinnolle tulevien puheluiden tulvaa.

Opimme käänteistä arvonlisäveroa tutkiessamme, että uudistus jakaa hyvin usein sen vastaanottajat kannattajiin ja vastustajiin. Tässäkin tapauksessa voidaan todeta, että käänteisellä arvonlisäverotuksella on omat kannattajansa puolesta ja vastaan. Tutkimuksemme tavoitteen saavutimme aineiston keruun avulla ja erityisesti haastattelut auttoivat meitä pääsemään haluttuun lopputulokseen.

6 Muita harmaan talouden torjuntakeinoja

Harmaan talouden vähentäminen on niitä harvoja seikkoja, joista ollaan samaa mieltä valtion, yritysten ja työntekijöiden keskuudessa. Ainoastaan erimielisyyttä aiheuttavat keinot, joilla saavutettaisiin tämä päämäärä. Olemme saaneet paljon viittauksia, ettei käännetty arvonlisäverovelvollisuus tule poistamaan kokonaan rakennusalan harmaata taloutta. Käänteinen verotus estää alalla veronkiertoa, mutta saavuttamatta jäävät muut harmaan talouden osat alueet. Käännetty arvonlisäverovelvollisuus auttaa siis pääasiassa vain valtiota sen veronmenetysongelmien osittaiseen poistamiseen. Käännetyn arvonlisäveron lisäksi tarvittaisiin muita apukeinoja, joilla voitaisiin poistaa harmaa talous rakennusosalta ja samalla parantaa sen mainetta. Siksi kokosimme tähän lukuun muita mahdollisia lisäkeinoja.

Rakennusteollisuuden mielestä apu rakennusalan harmaaseen talouteen olisi viranomaisten resurssien lisääminen (Veronmaksajat 2010.) Tämä toteutuu osittain, kun Verohallinnon yhteyteen tulee oma erityinen harmaan talouden selvityskeskus vuonna 2011. Sen tehtävänä on torjua harmaata taloutta ja jakaa siitä tietoa. (Valtionneuvosto 2010.) Keskusrikospoliisi toivookin jatkossa parempaa viranomaisyhteistyötä, jolloin rakennusalan harmaa talous olisi helpompi saada kuriin (Keskusrikospoliisi 2010, 3).

Harmaan talouden ongelmien ratkaisemiseksi on ehdotettu rakennustoiminnan säätämistä luvanvaraiseksi. Harmaan talouden määrän on myös ajateltu vähenevän, jos rakennusalan toimijoilla olisikin velvollisuus ilmoittaa kaikkien käytettyjen alihankkijoiden tiedot verottajalle. Eduskunta on heittänyt ilmoille myös ajatuksen veronkantopalkkiosta (Eduskunta 2010). Rakennusliiton puheenjohtaja Harjunemi taas ehdottaa, että rakennusalan urakkaketjuja lyhennettäisiin, koska harmaa talous piilee juuri aliorakointiketjujen mutkissa. (Lehtinen 2010.) Työministeri Anni Sinnemäki taas kertoo, että jotkin kunnat soveltavat jo juuri ketjuvastausta (Työ- ja elinkeinoministeriö 2010.) Rakennusala voisi ottaa mallia kuntien toimintavoista ja soveltaa sitä omalle alalleen.

Rakennusalan yksi harmaan talouden ongelmakohta on lyhyen elinkaaren yritykset, jotka eivät lyhyellä toimikaudellaan maksa veroja. Viranomaisprojekti Virkkeen mukaan 35 prosenttia

rakennusalan yrityksistä kuuluu nimikeryhmään riskiyritykset (Lith 2010, 18). Suomen Yrittäjät järjestö ehdottaa avoimen rekisterin perustamista rakennusallalle ja valvontakäyntien lisäämistä aloitteleviin yrityksiin (Kauppalehti 2010). Ratkaisuna voisi siis ehdottaa uusien yrittäjien toiminnan seuraamista tarkemmin asiakasrekistereistä. Mallina voisi käyttää Ruotsin riskialapisteystystä uusille toimijoille, jonka avulla korkeimpia riskipisteiden saaneita yrityksiä seurataan ja valvotaan paremmin. Tämä tosin tarkoittaisi taas lisää työtä viranomaisille, joiden resursseista on jo nykyin pulaa.

Savolainen huomauttaa Helsingin Sanomien uutisessaan, että rekisterin perustamiseen tarvittaisiin yksityiskohtaisia tietoja yrityksistä, jos haluttaisiin torjua harmaata taloutta. (Savolainen 2010, A13.) Laki tulee tässä tilanteessa vastaan ja estää verotustietojen laajojen tietojen antamisen julkisuuteen. Esimerkiksi yrityskohtaisia verotietoja verottaja ei saa antaa ollenkaan ja tämä on pääsy, miksi usein harmaan talouden perusteellinen tutkiminen pysähtyy.

Rakennusallalla pimeän työvoiman käyttö on harmittavan yleistä. Pimeää työvoimaa on helppo hyväksikäyttää, koska sen valvontaresurssit ja rangaistukset ovat pienet. Työsuojeluviranomaiset ovat miettineetkin jo radikaalimpia ratkaisuja, esimerkiksi pimeää työvoimaa käyttävien yritysten nimien julkaisemista julkisuuteen. (Yle 2010) Pelote huonon maineen leimasta saisi varmasti monet yritykset ryhdistäytymään. Harmaan talouden työryhmä on myös ehdottanut, ettei rakennusallalla saisi enää maksaa palkkoja käteisenä, mikä voisi auttaa pimeän työvoiman ongelmaan (Taloussanomien 2011.) Toinen yleinen rakennusallan harmaan talouden osamuoto on kuittikauppa. Laskuista puuttuu usein työnkohde ja laskun perusteeksi on saatettu merkitä vain rakennustyö tai aliurakointi (Verohallinnon työryhmä 2006, 7.) Tarkemmat laskusäännöt saattaisi auttaa tähän ongelmaan.

Keskusrikospoliisin mukaan rakennusallan valvontaa tulisi tiukentaa nykyisestäään harmaan talouden estämiseksi. Ala tarvitsisi uusia sen lainsäädäntöä, tilaajavastuulakia, sopimuskäytäntöjä sekä kilpailulainsäädäntöä, jotta valvontaa voitaisiin tiukentaa. Tällä hetkellä työ- ja elinkeinoministeriön työryhmä valmistelee ehdotuksia harmaan talouden estämiseksi rakennusallalla. Tärkeimpänä uudistuksena valmistellaan juuri tilaajavastuulain uudistamista, jossa yritetään lisätä tilaajan vastuuta. (Työ- ja elinkeinoministeriö 2010.)

Annoimme vastaajillemme mahdollisuuden kertoa oman kehitysehdotuksensa harmaan talouden torjumiseksi rakennusallalla. Vastaukset jopa yllättivät meidät, sillä melkein kaikki halusivat muuttaa oman alan valvontaa tiukemmaksi. Valvonnan tiukentamisella tarkoitettiin kuitenkin aina sitä, että ostajan tulee olla tarkempi myyjän taustoista. Juuri samaa, mitä työ- ja elinkeinoministeriön työryhmä yrittää ajaa läpi seuraavassa ehdotuksessaan. Yritys 2 antoi loistavan esimerkin siitä, ” jos neljä rakennusfirmaa tarjoaa päiväkodin saneeraustyön kolmella miljoonalla eurolla ja yksi firma tarjoaa koko saneeraustyön 800 000 eurolla, niin jokuhan

siinä on pielessä”. Esimerkillään hän kehottikin itse alan työntekijöitä käyttämään sitä niin sanottua maalaisjärkeä ja olemaan tarkempi tilaajien ja tilauksien suhteen.

Tällä hetkellä pohditaan jo rakennusalalle uusia harmaan talouden estomuotoja. Viimeisin on ehdotus veronumeron käytöstä ja alan verorekisteristä. Veronumero tulisi pakolliseksi työntekijöiden henkilökortteihin ja ministeriö on kaavaillut sen käyttöönottoa vuonna 2013. Veronumero toimisi ikään kuin henkilötunnuksena siitä, että yritys on varmasti rekisteröity Verohallinnon tietoihin. (Taloussanommat 2011.) Verotunniste toisi alalle uudet 50 miljoonan euron kustannukset, mutta Rakennusteollisuuden uuden puheenjohtajan Timo Kohtamäen mukaan ala olisi tarvittaessa valmis lisäkustannuksiin, jos harmaasta taloudesta päästäisiin eroon. (Lukkari 2011.)

Loppujen lopuksi rakennusalan harmaan talouden torjumisen pitäisi siis lähteä itse rakennusalan yrittäjistä. Olisikin tärkeää luoda rakennusalalle hyvät toimintaedellytykset omaehtoiselle rikosentorjunnalle ja saada vielä alan työnjohtajat ja työntekijät mukaan prosessiin. (Keskusrikospoliisi 2010, 17.) Käänteisen arvonlisäverotuksen käytännön toteutusta tullaan seuraamaan tiiviisti lain astuttua voimaan. Hallituksen on annettava mahdollinen lain muutostarveselvitys valtiovarainvaliokunnalle vuoden 2012 loppuun mennessä. (Eduskunta 2010.) Selvityksen jälkeen nähdään, miten hyvin käännetty arvonlisäverovelvollisuus auttaa alaa.

7 Yhteenveto

Toteutimme oppinäytetyömme laadullisena tutkimuksena ja keräsimme aineistoa haastatteluiden ja avoimen kyselylomakkeen avulla. Mediasta saimme paljon materiaalia teoriaosuuteen, sillä aihe oli hyvin ajankohtainen.

Käänteistä arvonlisäveroa alettiin kaavalla rakennusalalle jo vuonna 2004, mutta Verohallinnon työryhmä ei päässyt yhteisymmärrykseen sen hyödyistä ja haitoista. Lopulta vuonna 2010 se säädettiin laiksi ja arvonlisäverolakiin lisättiin pykälä 8 c, koskien käänteistä arvonlisäverotusta. Käännetty arvonlisävero astui voimaan rakennusalalla huhtikuun ensimmäisestä päivästä alkaen ja se koskee kaikkia rakennusalan yrityksiä. Käännettyä arvonlisäverovelvollisuutta käytetään yritysten välisiin rakennuspalveluihin, ei siis ollenkaan tavarakauppaan. Käännetyn menettelyn johdosta myyntien arvonlisäverot tilitetään valtiolle nyt ostajan toimesta, kun normaalitilanteessa tilityksen hoitaa myyjä. Käännetyn arvonlisäverovelvollisuuden on tarkoitus vähentää epärehellisiä toimijoita alalla, parantaa kilpailua ja tuoda valtiolle lisää verotuloja. Käännetty menettely on voimassa Alankomaissa, Belgiassa, Irlannissa, Itävallassa, Ruotsissa, Saksassa ja Unkarissa.

Suomessa rakennusallalla toimi vuonna 2009 noin 61 000 yritystä, joista suuri osa on pieniä yrityksiä. Pienten yritysten takia alalle on ominaista pitkät aliurakointiketjut, jotka mahdollistavat epärehellisten yritysten toimet puutteellisen valvonnan takia. Tämän takia ala tarvitsi uusia toimia harmaan talouden vähentämiseksi.

Rakennusalan suuri ongelma on harmaa talous, joka ilmenee arvonlisäverojen maksamatta jättämisenä, kuittikauppana, pimeänä työvoimana ja lyhyen elinkaaren yrityksinä. Rakennusalan harmaa talous tekee vuosittain 400-500 miljoonan euron vajeen valtion kassaa. Käännetyn menettelyn arvioidaan lisäävän verotuloja 80-120 miljoonalla eurolla, kun maksamattomat arvonlisäverot saadaan maksuun. Muihin harmaan talouden ilmiöihin käännetty menettely ei suoranaisesti tehoa, mutta saattaa kuitenkin välillisesti käännetyn menettelyn ansiosta vähentää, kun vilpillisen toiminnan hyödyt vähenevät.

Käännettyä arvonlisäverovelvollisuutta on käsitelty mediassa paljon ennen sen voimaantuloa. Elinkeinoelämän keskusliitto ja Rakennusteollisuus ovat olleet suurimmat kritisoijat käännettyyn menettelyyn siirryttäessä. Käännetyn arvonlisäverovelvollisuuden ei uskota poistavan epärehellisiä toimijoita tarpeeksi tehokkaasti. Se voi pahimmillaan tuoda alalle uusia keinoja vilpilliseen toimintaan esimerkiksi niin, että haetaan palautuksia negatiivisesta arvonlisäverosta väärin perustein. Uudistusta pidetään liian kalliina ja monimutkaisena, sillä sen arvioidaan maksavan 30 miljoonaa euroa ja aiheuttavan paljon lisätöitä. Erityisesti ongelmaksi muodostuu rajanveto palveluiden ja tavaran myynnin välillä. Pääurakoitsijan osoittautuessa maksukyvyttömäksi jää koko urakkaketjun arvonlisäverot maksamatta, kun vanhassa mallissa jokainen aliurakoitsija tilitti omat arvonlisäveronsa ja silloin riski arvonlisäverojen maksamatta jättämisestä oli hajautettu. Lisäksi käännetty menettely ei ulotu yksityishenkilöiden teke-miin pimeisiin urakointeihin.

Perehdyimme neljän eri rakennusalan yrityksen ajatuksiin ja mielipiteisiin käännetystä arvonlisäverovelvollisuudesta. Yritykset suhtautuivat uudistukseen hyvin positiivisesti. Heidän mielestä se on erittäin tehokas tapa parantaa alan kilpailua ja tuoda lisää verotuloja valtiolle. Lisäksi sen uskotaan vähentävän harmaata taloutta. Pienet yritykset olivat mielissään arvonlisäverojen tilityksen vähenemisestä ja nollaverokannalla toimimisesta. Yritykset eivät nähneet siirtymävaihetta ongelmana, mutta eivät olleet vielä valmistautuneet uudistukseen.

Verohallinto järjesti muutoksesta koulutuksia rakennusalan yrityksille ja tilitoimistoille sekä julkaisi internetsivuilla ohjeistuksen aiheesta. Uudistus on tuonut paljon lisätöitä Verohallinnolle ja muun muassa ruuhkauttanut pahoin puhelinpalvelun. Käänteisen arvonlisäveron kirjaaminen kirjanpitoon tehdään samalla tavalla, kuin yhteisömyynneissä. Suurin muutos on tapahtunut kausiveroilmoitukseen, johon on tullut omat kohtansa rakennusalan käänteiselle arvonlisäverolle. Muutoksia tulee myös yritysten tietojärjestelmiin.

Lähteet

Salmi, R. 2010. Toimitusjohtaja. Haastattelu 8.9.2010 Vantaa

Työnjohtoharjoittelija. 2010. Haastattelu. 29.9.2010. Kuopio

Verohallinnon asiakaspalvelu. 2011. Puhelinhaastattelu. 11.4.2011.

Arvonlisäverolaki 30.12.1993/1501. 2010. Viitattu 15.6.2010.

<http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1993/19931501>

Arkhimedes. 2010. Miten arvonlisävero lasketaan? Viitattu 13.11.2010.

http://tuki.liiketoimintasovellus.fi/miten_arvonlisavero_lasketaan/152/

Eduskunnan istunto 74/24.5.2010. 2010. Eduskunta. Viitattu 2.3.2011.

[http://www.eduskunta.fi/triphome/bin/thw.cgi/trip/?\\${APPL}=aanestysu&\\${BASE}=aanest-su&\\${THWIDS}=0.2/1305468902_499114&\\${ohtml}=aax/hex5000&\\${html}=aax/aax5000&\\${snhtml}=aax/aaxnosyn&\\${savehtml}=/thwfakta/aanestys/aax/aax.htm](http://www.eduskunta.fi/triphome/bin/thw.cgi/trip/?${APPL}=aanestysu&${BASE}=aanest-su&${THWIDS}=0.2/1305468902_499114&${ohtml}=aax/hex5000&${html}=aax/aax5000&${snhtml}=aax/aaxnosyn&${savehtml}=/thwfakta/aanestys/aax/aax.htm)

Käännetty arvonlisäverovelvollisuus ei ole ratkaisu rakennusalan harmaalle taloudelle. 2010. Luettu 3.10.2010.

http://www.ek.fi/www/fi/?we_objectID=11101

Epärehdit yrittäjät painavat hintoja alas rakennuksilla. 2011. Kauppalehti. Viitattu 27.2.2011.

<http://www.kauppalehti.fi/5/i/yrietykset/yrietyuutiset/?oid=20110262251>

Euroopan yhteisöjen komissio. 2007. Toimintaohjeita hallinnollisen räsituksen keventämiseksi Euroopan unionissa. Viitattu 5.10.2010.

http://ec.europa.eu/enterprise/policies/better-regulation/files/com_2007_23_fi.pdf

HE 41/2010 vp. 2010. Eduskunta. Viitattu 11.10.2010.

<http://www.eduskunta.fi/valtiopaivaasiat/he+41/2010#>

Herrala, O. 2011. Käännetty arvonlisävero kaikkien aikojen fiasko. Viitattu 12.5.2011.

<http://www.kauppalehti.fi/5/i/talous/uutiset/plehti/juttu.jsp?direct=true&oid=2011/04/20/4203870>

Jokinen, M. 2010. Käännetty arvonlisävelvollisuus rakennusalalla. Viitattu 25.8.2010.

<http://www.tilisanomat.fi/lehti/printview.php?catid=14&artid=637>

Jyväskylän yliopisto. 2011. Laadullinen tutkimus. Viitattu 14.2.2011.

<https://koppa.jyu.fi/avoimet/hum/menetelmapolkuja/menetelmapolku/tutkimusstrategiat/laadullinen-tutkimus>

Kaleva. 2010. Rakennusteollisuuden Tarmo Pipatti varoittaa käänteisen alv:n ongelmista. Viitattu 25.8.2010.

<http://www.kaleva.fi/uutiset/Rakennusteollisuuden-Tarmo-Pipatti-varoittaa-kaanteisen-alv-n-ongelmista/857950>

Kauppalehti. 2010. SY: Uusi rekisteri harmaan talouden kitkemiseksi. Viitattu 15.12.2010.

<http://www.kauppalehti.fi/5/i/yrietykset/yrietyuutiset/?oid=20101034763>

Kauppalehti. 2011. Rakentajat varoittavat: käänteinen alv iskee pienyrittäjiin. Viitattu 12.5.2011.

<http://www.kauppalehti.fi/5/i/yrietykset/yrietyuutiset/?oid=20110367551>

Keskusrikospoliisi. 2010. Rakennusalan yrityksiin kohdistuvan ja niitä hyödyntävän rikollisuuden teematilannekuva. Viitattu 6.9.2010.
[http://www.intermin.fi/intermin/hankkeet/turva/home.nsf/files/Yrityksiin%20kohdistuvan%20Orikollisuuden%20teematilannekuva%2020100419/\\$file/Yrityksiin%20kohdistuvan%20rikollisuuden%20teematilannekuva%2020100419.pdf](http://www.intermin.fi/intermin/hankkeet/turva/home.nsf/files/Yrityksiin%20kohdistuvan%20Orikollisuuden%20teematilannekuva%2020100419/$file/Yrityksiin%20kohdistuvan%20rikollisuuden%20teematilannekuva%2020100419.pdf)

Kirjanpitolautakunta. 2008. Yleisohje arvonlisäveron kirjaamisesta. Viitattu 2.4.2011.
<http://ktm.elinar.fi/ktm/fin/kirjanpi.nsf/all/60144D2E65BEE850C22574560028066A?openDocument>

Korhonen, H. 2010. Mestalla.fi. käännetty arvonlisävero eteni eduskuntaan. Viitattu 1.12.2010.
<http://www.rakennusliitto.fi/mestalla/?x2876728=3227686>

Kortelainen, M. 2009. RT vastustaa edelleen käännettyä arvonlisäveroa. Viitattu 4.11.2010.
<http://www.rakennuslehti.fi/uutiset/lehtiarkisto/17664.html>

KvaliMOTV. 2011. Tapaustutkimus. Viitattu 25.11.2010.
http://www.fsd.uta.fi/menetelmaopetus/kvali/L5_5.html

Lakialoite 42/2008vp. 2008. Eduskunta. Viitattu 20.2.2011.
http://www.eduskunta.fi/faktatmp/utatmp/akxtmp/la_42_2008_p.shtml

Lakialoite 98/2008 vp. 2008. Eduskunta. Viitattu 20.2.2011.
http://www.eduskunta.fi/faktatmp/utatmp/akxtmp/la_98_2009_p.shtml

Lakialoite 126/2008 vp. 2008. Eduskunta. Viitattu 20.2.2011.
http://www.eduskunta.fi/faktatmp/utatmp/akxtmp/la_126_2008_p.shtml

Laki arvonlisäverolain muuttamisesta. 2010. Finlex. Viitattu 2.3.2011.
<http://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2010/20100686>

Laki tilaajan selvitysvelvollisuudesta ja vastuusta ulkopuolista työvoimaa käyttäessä. 2006. Finlex. Viitattu 24.8.2010.
<http://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2006/20061233>

Lehtinen, H. 2010. Käännetty alv voi tuoda lisää verotuloja. Viitattu 27.8.2010.
<http://www.palkkatyolainen.fi/pt2010/pt2010-01/p030210-ty3.html>

Lith, P. 2010. Rakentamisen harmaa talous. Viitattu 25.8.2010.
<http://web.eduskunta.fi/dman/Document.phx?documentId=ub16910101949498&cmd=download>

Lukkari, E. 2011. Kauppalehti. RT keskittäisi rakentamisen yhteen ministeriöön. Viitattu 27.2.2011.
<http://www.kauppalehti.fi/5/i/talous/uutiset/plehti/juttu.jsp?direct=true&oid=2011/02/01/4092844>

Mäntylä, J-M. 2010. 2011 on huono vuosi kierolle yrittäjälle. Viitattu 3.9.2010.
<http://www.talouselama.fi/uutiset/article490074.ece>

Niemelä, M. 2011. Törkeät veropetokset korkeassa kasvussa. Viitattu 12.5.2011.
<http://www.kauppalehti.fi/5/i/talous/uutiset/plehti/juttu.jsp?direct=true&oid=2011/03/29/4168354>

Rakennusalan ALV kääntyy pääläelleen. 2010. Viitattu 23.8.2010.
<http://www.ajantieto.fi/ajankohtaista.asp?id=158>

Rakennuslehti 2009. Rakennusalan konkurssit kasvussa syyskuussa 2009. Viitattu 21.11.2010.
<http://www.rakennuslehti.fi/uutiset/talous/19657.html>

Rakennuslehti. 2010. Rakennusalan työllisyys. Viitattu 6.12.2010.
http://www.rakennuslehti.fi/tietoa/rakennusalan_tyollisyys/

Rakennuslehti. 2010. Rakennusmarkkinat Suomessa. Viitattu 29.10.2010
http://www.rakennuslehti.fi/tietoa/rakennusmarkkinat_suomessa/

Rakennuslehti. 2009. SAK kiittelee hallituksen päätöstä käänteisen alv-järjestelmän käyttöönotosta. Viitattu 18.3.2011.
<http://www.rakennuslehti.fi/uutiset/talous/20050.html>

Rakennusteollisuus. 2011. Kysymyksiä ja vastauksia. Viitattu 2.4.2011.
<http://www.rakennusteollisuus.fi/RT/K%C3%A4nnetty+ALV/Kysymyksi%C3%A4+ja+vastauksia/>

Rakennusteollisuus. 2009. Luotettavat urakoitsijat torjuvat harmaata taloutta. Viitattu 1.12.2010.
<http://www.rakennusteollisuus.fi/RT/Ajankohtaista/Luotettavat+urakoitsijat+torjuvat+harmata+taloutta/>

Rakennusteollisuus. 2011. Ostajan aseman ilmoittaminen. Viitattu 2.4.2011.
<http://www.rakennusteollisuus.fi/RT/K%C3%A4nnetty+ALV/Ostajan+aseman+ilmoittaminen/>

Rakennusteollisuus. 2009. Rakennusalalla kesätöitä lomautuksista huolimatta. Viitattu 29.10.2010.
<http://www.rakennusteollisuus.fi/RT/Ajankohtaista/Rakennusalalla+kes%C3%A4t%C3%B6it%C3%A4+lomautuksista+huolimatta/>

Rakennusteollisuus 2010. Rakennusteollisuus RT antoi VM:lle kielteisen lausunnon käännetyistä arvonlisäverosta. Viitattu 22.2.2011.
<http://www.rakennusteollisuus.fi/RT/Ajankohtaista/Rakennusteollisuus+RT++antoi+VM%3alle+kielteisen+lausunnon+k%C3%A4nnetyist%C3%A4+arvonlis%C3%A4verosta/>

Savolainen, J. 2010. Pienyrittäjä: Keikkoja saa vain halpatyön jälkien korjaamiseen. Helsingin Sanomat 16.4.2010, Kaupunki.

Salonen, J. 2010. Kampin aliorakoitsijoita syytetään verorikoksista. Helsingin Sanomat 24.2.2010, Kaupunki.

STT 2010. Rakennusalan kuittikaupasta pitkiä vankeustuomiota. Viitattu 31.8.2010.
<http://www.hs.fi/kaupunki/artikkeli/Rakennusalan+kuittikaupasta+pitki%C3%A4+vankeustuomiota/1135256506479>

Talouselämä. 2011. Tekeekö käännetty alv Suomesta virtuaalihuijareiden paratiisiin? Viitattu 6.4.2011.
<http://www.talouselama.fi/uutiset/article599769.ece#articleComments>

Taloussanomat. 2010. Harmaa talous maksaa suomalaisille jopa 10 miljardia euroa. Viitattu 26.6.2010.
<http://www.taloussanomat.fi/tyomarkkinat/2010/06/16/harmaa-talous-maksaa-suomalaisille-jopa-10-miljardia-euroa/20108587/12>

Taloussanomat 2011. Palkkaa ei saa kohta enää maksaa käteen. Viitattu 9.5.2011.
<http://www.taloussanomat.fi/rakentaminen/2011/03/31/palkkaa-ei-kohta-saa-maksaa-kateen/20114549/12>

- Tilastokeskus. 2004. Alv-laiminlyönnit halutaan aisoihin rakennusalalla. Viitattu 24.8.2010.
http://www.stat.fi/tup/tietoika/tilaajat/ta_02_04_alv.html
- Tilastokeskus. 2010. Rakentamisen toimialakatsaus II/2010. Mika Sirviö. 24.9.2010. Viitattu 4.10.2010.
http://www.stat.fi/artikkelit/2010/art_2010-09-24_002.html?s=0
- Tekniikka & Talous. 2007. Rakennusala on mainettaan parempi. Viitattu 27.2.20011.
<http://www.tekniikkatalous.fi/rakennus/article49626.ece>
- Todellista säätämistä - katso kuinka laki syntyy. 2011. Eduskunta. Viitattu 20.2.2011.
<http://www.nuorteneduskunta.fi/Suomeksi/Eduskunta/Vasen/Katso-kuinka-laki-syntyy/>
- Työ- ja elinkeinoministeriö. 2010. TEM asetti työryhmän harmaan talouden torjumiseksi rakennusalalla ja ravintola-alalla. Viitattu 15.12.2010.
http://www.tem.fi/?s=2468&89508_m=101052
- Täysistunnon pöytäkirja PTK 37/2010 vp. 2010. Eduskunta. Viitattu 14.2.2011.
http://www.eduskunta.fi/faktatmp/utatmp/akxtmp/ptk_37_2010_ke_p_3.shtml
- Täysistunnon pöytäkirja PTK 67/2010 vp. 2010. Eduskunta. Viitattu 26.8.2010.
http://www.eduskunta.fi/faktatmp/utatmp/akxtmp/ptk_67_2010_ke_p_3.shtml
- Valtioneuvosto. 2010. Tasavallan presidentin esittely 16.7.2010. Viitattu 5.10.2010.
<http://valtioneuvosto.fi/toiminta/paatokset/paatos/fi.jsp?toid=175607&c=1&moid=175630&oid=302770>
- Valtiovarainkunnan mietintö 21/2010 vp. 2010. Eduskunta. Viitattu 36.8.2010.
http://www.eduskunta.fi/faktatmp/utatmp/akxtmp/vavm_21_2010_p.shtml
- Verohallinto. 2010. Arvonlisävero. Viitattu 1.12.2010.
http://www.vero.fi/?article=86&domain=VERO_MAIN&path=5,363&language=FIN
- Verohallinto 2011. Kausiveroilmoituksen täyttöopas. Viitattu 4.4.2011.
<http://www.vero.fi/nc/doc/download.asp?id=8038;382862>
- Verohallinto. 2009. Rakennusalan verotarkastuksilla on paljastunut runsaasti väärinkäytöksiä. Viitattu 25.8.2010.
http://www.vero.fi/?article=7973&domain=VERO_MAIN&path=5,39,482,678&language=FIN
- Verohallinto. 2011. Rakennusalan käännetty arvonlisäverovelvollisuus 1.4.2011 alkaen. Viitattu 2.4.2011.
http://www.vero.fi/?path=5,40,89&article=9528&domain=VERO_MAIN&language=FIN
- Verohallinto.2011. Verotiliohjeet. Viitattu 23.3.2011
<http://portal.vero.fi/Public/default.aspx?nodeid=7882>
- Verohallituksen työryhmä 2006. Käännetty arvonlisäverovelvollisuus rakennusalalla 2.6.2006. Viitattu 24.8.2010.
<http://www.lvitu.fi/pdf/Kaannetty%20ALV%20rakennusalalla%202006%2006%2002.pdf>
- Veronmaksajat. 2010. Arvonlisäverotus ja arvonlisäverokannat eri maissa. Viitattu 13.11.2010.
<http://www.veronmaksajat.fi/fi-FI/tutkimukset/jatilastot/kulutusverotus/arvonlisävero/>
- Yle. 2010. Rakennusalan valvonta ontuu pahasti. Viitattu 31.8.2010.
http://yle.fi/uutiset/kotimaa/2010/05/rakennusalan_valvonta_ontuu_pahasti_1657002.html

Yle Uutiset. 2010. Harmaassa taloudessa 7 prosenttia kansantuotteesta. Viitattu 24.8.2010.
http://yle.fi/uutiset/talous_ ja _politiikka/2010/06/harmaassa_taloudessa_7_prosenttia_kansantuotteesta_1765356.html

Yrittajat.fi. 2009. Käänteinen ALV uhkaa sittenkin tulla rakennusalalle – uusia rajanveto-ongelmia. Viitattu 3.3.2011.
<http://www.yrittajat.fi/fi-FI/uutisarkisto/tiedote/?groupId=b0404538-fc86-4c4f-838f-7a20d9db0b13&announcementId=57a6ae8e-1f4a-4688-b556-f0c245b8d0b6>

Kuvat

Kuva 1: Rakennusprojektin arvonlisäverot.	22
Kuva 2: Käänteisen menettelyn alaisen oston kirjaaminen.	25
Kuva 3: Käänteisen menettelyn alaisen myynnin kirjaaminen.	26
Kuva 4: Kausiveroilmoituksen uudet kohdat.	27

Liitteet

Liite 1. Rakennuspalvelut, joihin sovelletaan käännettyä arvonlisäveroa	48
Liite 2. Rakennuspalvelut, joihin ei sovelleta käännettyä arvonlisäveroa.....	49
Liite 3. Avoin kyselylomake	50
Liite 4. Yritysten vastaukset	51
Liite 5. Kausiveroilmoitus	53
Liite 6. Lomake ostajan aseman ilmoittamiseksi.....	54

Liite 1. Rakennuspalvelut, joihin sovelletaan käännettyä arvonlisäveroa

Alla oleva lista on kattava kokonaisuus rakennuspalveluista, joissa sovelletaan käännettyä arvonlisäverovelvollisuutta.

- Uudisrakennustyö
- Rakennuspurkutyö
- Rakennusasennustyö, esimerkiksi; LVI-, sähkö- ja kattotyö
- Rakennuskorjaustyö, esimerkiksi; muutos-, laajennus-, kunnostustyö
- Rakennuksen viimeistelytyö, esimerkiksi; raappaus, maalaus, lasitus
- Maapohja- ja perustustyö, esim. rakennuspaikan raivaus rakentamista varten
- Kulkuyhteydenrakentaminen, esimerkiksi; tie, katu, rautatie, vesiväylä, kanava tai lentokenttä
- Tien hoito ja ylläpito, jos se sisältää myös rakentamispalveluita, esimerkiksi tien asfaltointi tai peruskorjaus
- Verkoston rakentaminen, esimerkiksi; vesi-, viemäri-, tietoliikenne-, kaasu-, lämpö-, ja sähköverkko
- Ympäristö- ja maarakenteen rakentaminen, esimerkiksi ojat, ruoppaus
- Rakennuskoneiden vuokraus kuljettajineen
- Rakennustyön yhteydessä tavaran asentaminen, esimerkiksi keittiön kaapit ja kodinkoneet
- Rakennussiivous ennen muuttoa ja rakentamisen aikana
- Työvoiman vuokraus rakennuspalvelutyöhön (jos pääsuorite on rakentamispalvelu, saadaan rakennustelineet pystyttää samalla työvoimalla käännteistä menettelyä käytäen)
- Rakennusmateriaalin siirto rakennuspaikalla rakennustyökoneella
- Elinkeinoharjoittajan omille maille rakentama pysyvä rakennelma myyntiä varten
- Betonin myyntikuljetus, kun se puretaan puomistolla pumppaamalla
- Rakennukseen kiinteästi kuuluvan laitteen asentaminen, esimerkiksi; hissi, valvonta- tai hälytysjärjestelmän asentaminen
- Rakennuksen lukitus- ja hälytysjärjestelmän ohjelmointi, kun se myydään yhdessä järjestelmän asentamisen ja kokoamisen kanssa
- Parketin myynti asennettuna
- Kiinteistön ilmanvaihtojärjestelmän säätö
- Kiinteistöhoitoa harjoittavan yrityksen korjauspalvelu, josta laskutetaan erikseen

Liite 2. Rakennuspalvelut, joihin ei sovelleta käännettyä arvonlisäveroa

Seuraavana suuntaa antava luettelo palveluista, joihin ei voida soveltaa käännettyä menettelyä.

- Rakennuspalvelun myynti yksityishenkilölle
- Tavaroiden myynti, esimerkiksi parketin myynti ilman asennusta
- Rakennussuunnittelupalvelu, arkkitehtipalvelu, insinööripalvelu, tekninen suunnittelu
- Valvontapalvelu
- Kuljetuspalvelu
- Kiinteistönhoitopalvelu, esimerkiksi palvelukokonaisuus, johon kuuluvat siivous, tilojen kunnossapito, lumenauraus, hiekoitus, lämmitysjärjestelmän, ilmanvaihdon, ilmastoinnin hoito ja pienet korjaustyöt
- Viheralueen istutus ja hoito, esimerkiksi siirtonurmen asentaminen
- Rakennuskoneen vuokraus ilman kuljettajaa
- Koneiden ja laitteiden asentaminen, joita käytetään tuotantotoiminnassa
- Ulkotilojen puhtaanapito, esimerkiksi tie, lentokenttä, tori, puisto
- Tien hoito ja ylläpito, esimerkiksi; auras, hiekoitus, suolaus, liikennemerkkien vaihto, pensaiden raivaus tai kokonaishoitopalvelun myynti
- Rakennusjätteiden poiskuljetus
- Betonin/puhallusvillan/kevytsoran kuljetusmyynti, kun se puretaan rännillä, hihnapurkuna tai suoraan vastaanottosuppiloon
- Rakennusmateriaalin kuljettaminen kuorma-autolla
- Kaivaminen turvetuotantoa varten
- Puun korjuu, esimerkiksi kannonnosto energiatuotantoa varten
- Kiinteistön lukitus- ja hälytysjärjestelmän ohjelmointi, esimerkiksi tunnuslukujen tai henkilökorttien ohjelmointi
- Työmailla sijaitsevien parakkien, esimerkiksi toimistoihin ja taukokuoneisiin kohdistuvat pystytykset, purut, sähkö- ja putkiasennukset
- Tilapäisten rakennelmien pystytys, esimerkiksi; rakennusaidat, rakennustelineet tai nosturit
- Tilapäisten rakennelmien vuokraus
- Suoritteet, jotka myydään erillään rakentamispalvelusta. Sopimuksesta nähdään onko suorite rakentamispalvelu, sitä ei nähdä laskusta

Liite 3. Avoin kyselylomake

Arvoisa vastaanottaja!

Olemme kaksi tradenomiopiskelijää Keravan Laurea-ammattikorkeakoulusta ja teemme parhaillaan opinnäytetyötä aiheesta "Käänteinen arvonlisävero rakennusalalla". Haluaisimme kuulla eri yritysten mielipiteitä aiheeseen liittyen.

Olisiko mahdollista, että tulisimme haastattelemaan teitä kyseisestä aiheesta lähiviikkoina?

Ellette ehdi antaa haastattelua olisimme hyvin kiitollisia, mikäli voisitte vastata mahdollisimman moneen alla olevista avoimista kysymyksistä sähköpostitse.

Vastaukset voi lähettää osoitteeseen: tuuli.vainio@laurea.fi tai anniina.vaisanen@laurea.fi

Kiitos vastauksistanne!

Ystävällisin terveisin,

Tuuli Vainio ja Anniina Väisänen

1. Tuletteko tarvitsemaan työssänne käännetyn arvonlisäverolain tietämystä?
2. Onko käänteinen arvonlisäverovelvollisuus hyvä/huono asia? Miksi?
3. Miten uskotte käännetyn arvonlisäverovelvollisuuden soveltuvan Suomen rakennusalalle? Onko ongelmakohtia?
4. Tuoko käännetyn arvonlisäverovelvollisuuden ilmoittaminen ja raportointi muutoksia teidän yritykseenne, millaisia?
5. Poistaako käännetty arvonlisäverovelvollisuus mielestänne epärehellisiä toimijoita alalta?
6. Onko käännetyssä arvonlisäverovelvollisuudessa mitään positiivista/negatiivista? Mitä?
7. Millä muulla tavalla rakennusalan harmaata taloutta voitaisiin ehkäistä?
8. Vapaa sana käännetystä arvonlisäverovelvollisuudesta?

Liite 4. Yritysten vastaukset

Yritys 1

1. Kyllä
2. Epärehelliset toimijat ehkä vähenevät
3. Soveltuu hyvin en näe epäkohtia.
4. Todennäköisesti, en ole vielä perehtynyt mahdollisiin muutos asioihin.
5. Jonkin verran
6. Mielestäni vain positiivista, epärehelliset toimijat vähenevät. Valtion verotappiot vähenevät.
7. Tilaajan valvonta rakennusliikkeen taustoista tarkemmaksi.
8. Vihdoinkin se toteutetaan.

Yritys 2

1. Kyllä, koska en tiedä siitä juuri mitään.
2. Kuulostaa todella hyvältä, koska itse käytämme todella vähän alihankkijoita, meiltä suuriltaosin poistuisi alv tilitys kokonaan.
3. Erittäin hyvin, uskon verojen kierron vähenevän ja näin kilpailu olisi reilumpaa.
4. Ilmoittaminen ja raportointi ymmärtääkseni pysyisi entisenlaisena.
5. Aivan varmasti.
6. Pelkkää positiivista, alv:n maksu velvoite poistuisi meiltä lähes kokonaan, asiakkaamme hoitaisi ne. Olisivat sitten tilaajamme huolena.
7. Valvonnan tiukentamisella, ja maalaisjärjellä tilaajien suhteen Esim. jos 4 suomalais-firmaa tarjoaa päiväkodin saneeraustyön n. 3milj. eurolla ja virolainen tarjoaa sen 800 000 eurolla niin joku siinä on pielessä.
8. Toivottavasti se toteutuu ja pian.

Yritys 3

1. Perusidean tietämys riittää tässä toimenkuvassa. Laskut hyväksyy vastaava mestari, eikä siinäkään tuota tietämystä tarvita. Yritys 3 on sen kokoinen firma että talousosasto hoitaa nuo asiat.
2. Pääurakoitsijalle se ymmärtääkseni tuo lisää tekemistä, että verot menevät oikein. Kuluja tulee todennäköisesti uusien tietojärjestelmien hankkimisesta ja ihmisten koulutuksesta. On siinä hyviäkin puolia. Uskon että sillä on positiivinen vaikutus harmaaseen talouteen. Verotuloja lisää valtiolle, ja me kaikkihan hyödytään siitä (toivottavasti).
3. Eivätköhän siihen yritykset pienen siirtymäajan jälkeen taivu hyvin. Ainakin pienemmät firmat mitä tämä uudistus helpottaa aika paljon. Ongelma saattaa tulla miten pääurakoitsijat saavat valmisteltua itsensä valmiiksi ennen muutoksen alkua.
4. Varmaan tulee, mutta ne hoidetaan meidän puolesta Helsingissä. En ainakaan usko et se minun työhön vaikuttaa. En tosin aivan varma voi olla.
5. Kyllä, mutta aina rikolliset ovat keksineet keinot, ja luulen että eiköhän ne keksi tähänkin keinot. Mutta pitäähän heidän elämänsä vaikeuttaa.
6. Tuohan se on pienessä rakennusalan liikkeessä töissä olleena että pienillä marginaaleilla toimivia, rehellisiä pienyrittäjiä tässä myös autetaan. Kumpaakin löytyy sekä positiivista että negatiivista. Riippuu kenenkä laseilla katsotaan.
7. Jaa mikähän keinoksi yksityisten tilaamiin pimeisiin remonttihommiin. Verovähennysetu on hyvä, mutta vieläkin tuota tapahtuu paljon. Ulkomaiset firmat pitäisi saada kuriin. EU ja Schengenin sopimus varmaan tarkoittavat hyvää, mutta se on tuonut suomeen ja varsinkin etelään paljon ongelmia. Siellä tehdään yksi iso urakka verovaapaasti ja hävitään maasta. Näin rehelliseltä suomalaiselta jää urakat saamatta, koska noihin ulkomaisten firmojen hintoihin ei yksinkertaisesti pysty vastaamaan.
8. Tulkoon minun puolesta vaikka isot pääurakoitsijat uudistusta ovat kritisoineet. Rakennusala on monessa asiassa huonossa maineessa kuten viimeaikojen laatuongelmat, niin on hyvä että asioille tehdään jotain.

Liite 6. Lomake ostajan aseman ilmoittamiseksi

Käännetty verovelvollisuus

Lomake ostajan aseman ilmoittamiseksi¹

Ostaja _____ Y-tunnus

Myyjä, jolle
ilmoitus annetaan _____ Y-tunnus

Tämän ilmoituksen allekirjoituksella em. ostajana

- ilmoitamme olevamme arvonlisäverolain 8 c §:ssä² tarkoitettu ostaja siten, että ostamaamme kiinteistöön kohdistuvan rakentamispalveluun sovelletaan käännettyä arvonlisäverovelvollisuutta.
- vakuutamme em. tiedon asemastamme oikeaksi. Vastaamme antamastamme tiedosta ja sen virheellisyydestä myyjälle mahdollisesti aiheutuvasta vahingosta aina siihen saakka, kunnes em. myyjältä ostamaamme kiinteistöön kohdistuvan rakentamispalvelun verotus on lainvoimainen ja väärästä tulkinnasta voi aiheutua em. myyjälle vahinkoa. Sitoudumme välittömästi ilmoittamaan, mikäli asemamme em. ostajana muuttuu.
- mikäli verohallinto myöhemmin katsoo, että tämän lomakkeen mukaisesti käännettyä verovelvollisuutta ei olisi tullut soveltaa, sitoudumme kyseiseltä osalta viipymättä
 - o antamaan em. myyjälle ALV 178 §:ssä tarkoitetun kirjallisen kuittaussitoumuksen tai vaihtoehtoisesti

¹ Rakennusteollisuus RT ry:n lomakepohja 17.3.2011.

1.1.1.1.1 ² Arvonlisäverolain 8 c §:n [\(16.7.2010/686\)](#) mukaan verovelvollinen kiinteistöön kohdistuvien rakentamispalvelujen myynnistä sekä työvoiman vuokrauksesta kyseisiä palveluja varten on ostaja, jos ostaja on elinkeinonharjoittaja, joka muutoin kuin satunnaisesti myy kiinteistöön kohdistuvia rakentamispalveluita ja / tai työvoiman vuokrauspalveluita tai rakentaa tai rakennuttaa hallinnassaan olevalle maa-alueelle rakennuksen tai pysyvän rakennelman myyntiä varten tai luovuttaa kiinteistön ennen kuin se on luovutettu käyttöön rakentamispalvelun suorittamisen jälkeen.

1.1.1.1.2 Lisäksi verovelvollisena pidetään ostajaa, joka myy kiinteistöön kohdistuvan rakentamispalvelun tai työvoiman vuokrauspalvelun em. ostajalle.

- o suorittamaan em. myyjälle sen arvonlisäveron määrän, joka myyjällä olisi ollut meiltä oikeus laskuttaa siten, että summaan lisätään viivästysseuraamukset, jotka myyjän tulee verohallinnolle suorittaa.

Aika ja paikka _____

Ostaja Ostajan allekirjoitukset ja nimenselvennykset

¹ Rakennusteollisuus RT ry:n lomakepohja 17.3.2011.

7.1.1.1.1 ¹ Arvonlisäverolain 8 c §:n ([16.7.2010/686](#)) mukaan verovelvollinen kiinteistöön kohdistuvien rakentamispalvelujen myynnistä sekä työvoiman vuokrauksesta kyseisiä palveluja varten on ostaja, jos ostaja on elinkeinonharjoittaja, joka muutoin kuin satunnaisesti myy kiinteistöön kohdistuvia rakentamispalveluita ja / tai työvoiman vuokrauspalveluita tai rakentaa tai rakennuttaa hallinnassaan olevalle maa-alueelle rakennuksen tai pysyvän rakennelman myyntiä varten tai luovuttaa kiinteistön ennen kuin se on luovutettu käyttöön rakentamispalvelun suorittamisen jälkeen.

Lisäksi verovelvollisena pidetään ostajaa, joka myy kiinteistöön kohdistuvan rakentamispalvelun tai työvoiman vuokrauspalvelun em. ostajalle.